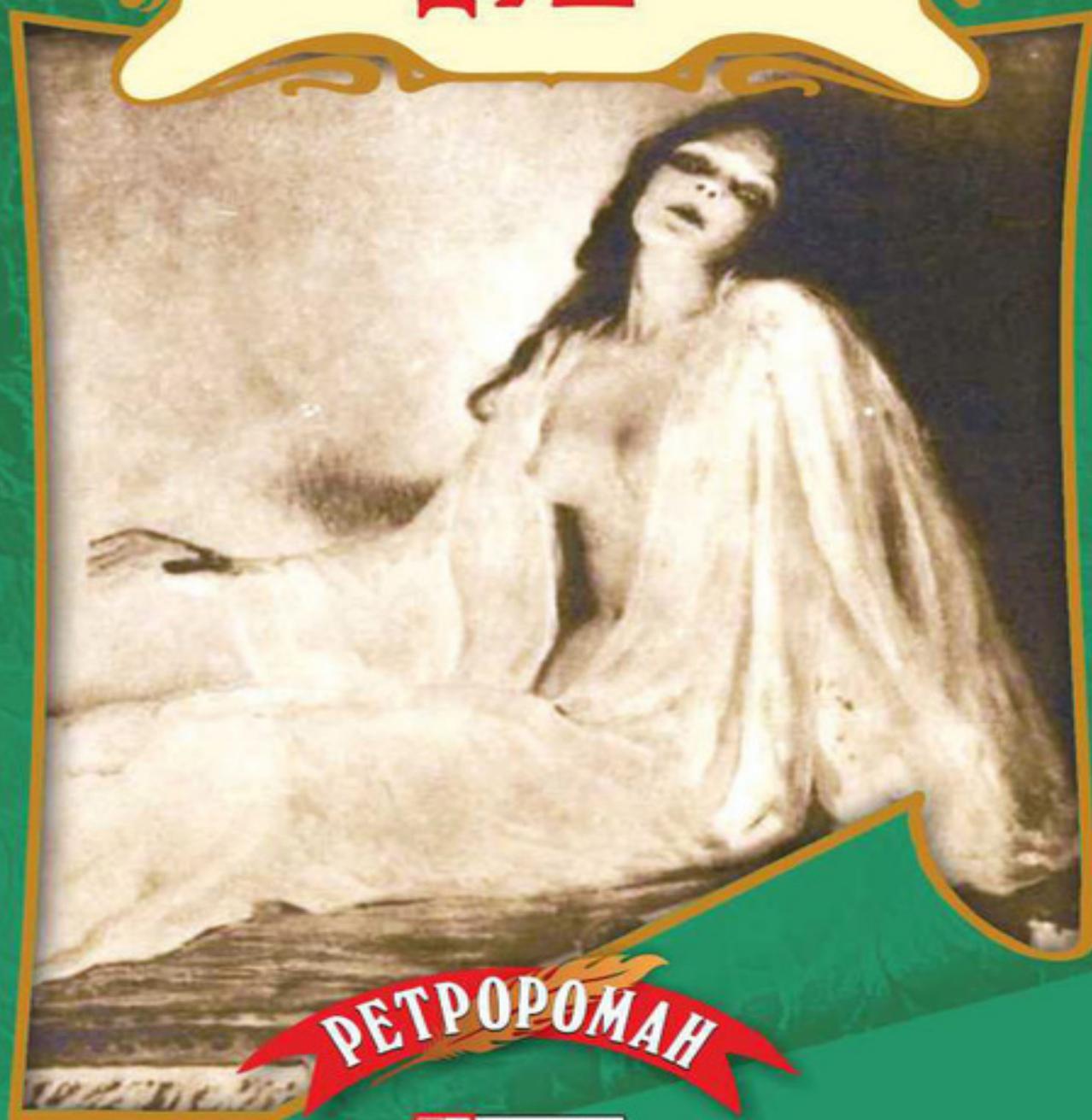

Богдан Коломійчук

В'ЯЗНИЦЯ
ДУШ

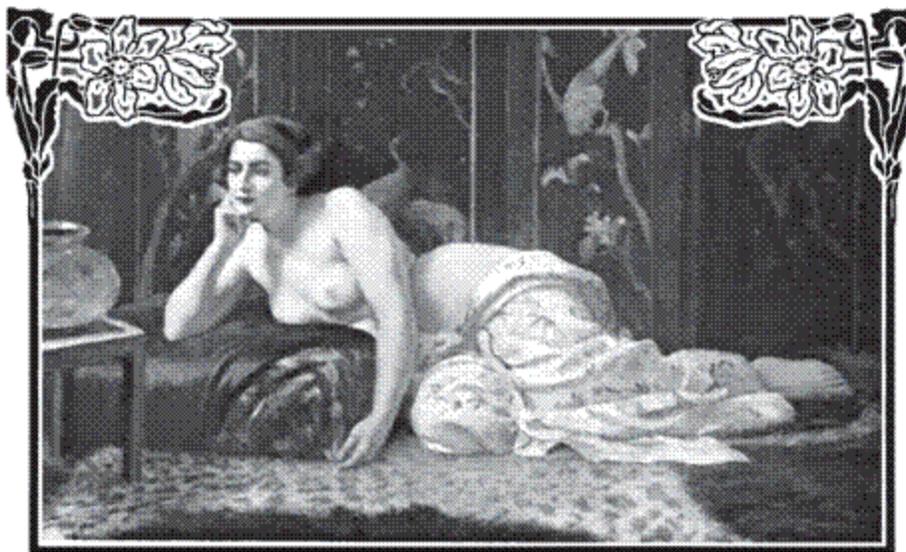

РЕТРОРОМАН

CF FOLIO

Богдан Вікторович Коломійчук
В'язниця душ

Німфи болю

У Львові на початку осені 1902 року був собачий холод. Літо закінчилося раптово, і, здавалось, от-от одразу настане зима. Мрячив дрібний холодний дощ, і час від часу зривався вітер, гуркочучи погано кріпленою бляхою на дахах і жбурляючи в перехожих сміттям, що не встигло прилипнути до бруківки.

Високий, дещо огрядний чоловік, закутаний у довгий сірий плащ, минув костел єзуїтів і попрямував уздовж Трибунальної до готелю «Три корони». Тут він зупинився, ставши навпроти швейцара, який, силоміць усміхнувшись, відчинив перед ним двері.

У залі навпроти рецепції чоловік полегшено зітхнув і опустил комір плаща.

– Доброго ранку, – почувся лагідний жіночий голос, – пан проживає чи бажає поселитись?

Гість побачив розкішну брюнетку, що поспішала йому назустріч, і жадібно ковзнув поглядом по її звабливих формах, що ховались за пуританським строєм рецепціоністки. Чорт забирай! Опинитися би з нею де-небудь в іншому місці і за інших обставин... Було помітно,

що дівчина нервувала, і прибулий знав, чому. Він зняв капелюха і розстебнув плаща.

– Доброго ранку, – привітався він, – ні, красуне, я не поселятимусь.

– Отже, пан у нас проживає, – прощебетала вона, – провести пана до його покоїв?

Авжеж! Йому б хотілося цього паскудного ранку опинитися з нею в одних покоях. Він уявив, як біля самих дверей обіймає цю кралю за стан і силоміць заштовхує до номера. А далі зриває з неї цю ідіотську уніформу!..

– Широ дякую, красуне. Ось він мене проведе.

Чоловік указав на поліцейського фельдфебеля, що спускався до нього згори.

– О-о, пан з поліції... – промовила брюнетка.

Усмішка остаточно зникла з її обличчя.

– Сюди, пане комісар, – гукнув фельдфебель, зупинившись за кілька кроків від них.

– У вас добра кава? – запитав гість у дівчини, не звертаючи на нього уваги.

– Прямісінько з Відня, – понуро відповіла та.

– От і чудово, – сказав комісар, – принесіть мені нагору. В той номер, де це сталося...

Він усміхнувся їй, але усмішки у відповідь уже не дочекався. «Аякже, – подумав комісар, дивлячись услід брюнетці, що поспіхом подалася виконувати його прохання, – у готелі зараз понад усе прагнуть здихатись поліції. Тому не слід розраховувати на приятельство».

Фельдфебель провів його на третій поверх і зупинився під дверима покоїв з номером «39». Відчинивши двері, він пропустив уперед комісара, а потім зайшов сам.

Усередині двоє капралів виструнчились при його появі, а навпроти з'явилася худорлява постать ад'юнкта Самковського.

– А-а, комісар Вістович, – кисло промовив ад'юнкт, – вітаю пана.

– Вітаю, – буркнув той у відповідь.

Вони потисли один одному руки, і комісар зняв свій промоклий плащ.

На закривавленому ліжку лежав труп молодої жінки, біля якого поралися поліцейний лікар і фотограф. Простирadlo було відкинуто, й на оголеному тілі виднілося кілька жажливих ран.

– Алоїза Вольфович, зняла покої на добу, – упівголоса промовив ад'юнкт, – донька Кшиштофа Вольфовича, пан знає, хто це?

– Не знаю, – трохи роздратовано відповів комісар.

Недільного ранку натщесерце йому зовсім не хотілося напружувати пам'ять.

– Кшиштоф Вольфович – соляний магнат. Йому належить половина копалень у Бориславі. Сам він мешкає у Львові, на Знесінні, – мовив ад'юнкт.

– Повідомили вже його?

Вістович потягнувся за портсигаром.

– Ще ні, – сказав Самковський.

– От і добре...

Обидва закурили, все ще спостерігаючи за роботою лікаря і фотографа. Вже після них Вістович зможе сам оглянути тіло.

– Коли її знайшли? – запитав комісар.

– Годину тому, – відповів Самковський, – учора ввечері вона зняла номер і попросила порт'є розбудити її о восьмій ранку. Була сама, без супутників. Уранці порт'є постукав, але ніхто не відповів. О дев'ятій викликали поліцію... На рецепції кажуть, що до неї ніхто не піднімався.

– Хто мешкає по сусідству?

– З обох боків порожні покої...

– Спустися до рецепції і візьми список усіх постояльців за останню добу, – наказав комісар.

Самковський кивнув і подався до дверей, при цьому ледь не збивши кельнера, що якраз приніс каву. Ад'юнкт вилаявся і рвучко його обійшов. Комісар заплатив і взяв до рук гарячу філіжанку, викликавши цим самим заздрість усіх присутніх, крім убитої.

Поліцейний лікар нарешті звівся на ноги і підійшов до Вістовича. Це був невеличкий круглий чоловічок з кумедним гострим носом.

– Прибери до дідька свою каву, – сердито промовив він, – я вже слиною з’ївся.

Чоловічок закурив і ще раз окинув оком труп.

– Що скажеш? – запитав Вістович, і не думаючи відставляти філіжанку.

Лікар знизав плечима.

– Вбивство сталося три-чотири години тому. Вбивця завдав точних ударів ножем. Швидше за все, вона й не зрозуміла, що сталося. Є одна цікава деталь. На спині сліди наче від батога...

Комісар наблизився до тіла й обережно повернув його на бік. На спині і справді чітко було видно продовгуваті сліди побиття.

– Той скурвисин не полінувався принести сюди батіг, – з подивом у голосі сказав комісар, – причому не видно, щоб жертва опиралась. Можна подумати, що вона добровільно погодилась на екзекуцію.

– Різне буває, – зауважив лікар, одягаючи плащ, – на завтра, після розтину, знатиму більше... Auf Wiedersehen.^[1]

Із цими словами він вийшов за двері. Слідом за ним подався і фотограф, лишивши комісара тільки в товаристві двох капралів. Вістович звівся на ноги й оглянув речі на туалетному столику. Тут були звичні жіночі дрібнички, австрійська газета і складена вдвоє візитка. Розгорнувши її, комісар прочитав: «Альфред Шимонович. Крамниця східних секретів. Вул. Ягеллонська, 10». Поруч стояло кілька напівспалених ароматичних свічок і пляшечка з якоюсь олією.

Двері прочинились, і до покоїв знову зайшов ад’юнкт Самковський. В руках він тримав папірець з переліком постояльців.

– Готово, – промовив ад’юнкт і простягнув комісарові список.

– Гаразд, а тепер ось що, Самковський. Дізнайся все, що можеш, про неї... – комісар кивнув у бік жертви, – друзі, подруги, коханці... Де купувала капелюшки, де любила пити каву... Словом, усе. Перевір також, що це за олія на столику.

Він поклав до кишені візитку і заховав австрійську газету.

– І чекаю на рапорт, – додав комісар, одягаючи вологий неприємний плащ.

Він вийшов, залишивши ад'юнкта в покоях під номером «39». Окрім усього, Самковський ще мусив прослідкувати, щоб звідти винесли тіло і доставили його в морг, на вулицю Пекарну.

Вістович спустився сходами вниз і попрямував до рецепції. Та сама брюнетка видавила з себе посмішку.

– Чим можу допомогти пану комісару? – запитала вона.

– Я хотів би переговорити з порт'є, котрий знайшов сьогодні загиблу, – сказав той, знову мимоволі зосереджуючись на її принадах.

Дівчина взяла до рук дзвоник і прикликала ним міцного лисуватого чоловіка років сорока з гачкуватим носом і якимось перелякано-настороженим поглядом.

– Яне, цей пан з поліції, – звернулась вона до нього, – хоче в тебе дещо запитати.

Очі порт'є нервово забігали, мовби його зараз же мали відправити на Баторія.^[2]

– Адам Вістович, – представився комісар якомога спокійніше, помітивши його хвилювання, – чи має пан хвильку часу?

– Авжеж, – нервово кивнув той, – але ж, пане Вістовичу, мене вже допитували.

– Це не допит, Яне, – мовив комісар, відводячи того вбік, – і, заради Бога, не хвилюйтеся так. У вас поки що на те немає жодних причин.

– Поки що? Отже, ви вважаєте, вони можуть з'явитись? – замість заспокоїтись порт'є занервував ще дужче.

– Я такого не сказав, – комісар ледве стримався, щоб не засміятись. Переляканий порт'є виглядав досить кумедно. – Але прошу бути зі мною цілковито відвертим, – додав він.

Той кивнув і напружився, мовби Вістович збирався вдарити його по мармизі.

– О котрій годині вчора Алоїза Вольфович винайняла покої?

– Приблизно о п'ятій. Я в цей час починаю зміну, тож вона була першою, кого я проводив до номера...

– Чи ця жінка була чимось стурбованою або, навпаки, мала добрий настрій?

– Настрій вона мала радше добрий... Мені здалося – навіть піднесений. Знаєте, такий, як у дівчини, що йде на здибанку, – відповів портьє.

– Чи говорила вона, що когось чекає?

– Стривайте... – портьє напружив чоло і скривився, мовби це завдало йому пекучого болю, – вона запитала, чи вільно кому-небудь пройти до її покоїв... Але тільки й того. Мені здається, вона просто цікавилась...

– На дідька львів'янці поселятися на ніч у готелі, – буркнув комісар, – ясна річ, вона мала тут призначену зустріч. Тільки, курва, з ким?...

– Того панові не повім...

– Що ви їй відповіли на те запитання?

– Що панну можуть навідати, але для цього слід записатися на рецепції.

– І відвідувачів не було?

– Я вже сказав раніше панові ад'юнкту, що ні.

Вістович зазирнув у список постояльців, який досі тільки раз пробіг очима. Безумовно, убивця той, з ким Алоїза Вольфович мала тут зустріч. Імовірно, її коханець...

– Прошу пана, я можу йти? – обережно запитав портьє і, отримавши ствердну відповідь, хутко відкланявся.

Комісар зручно вмовстився за столиком готельної ресторації і запалив цигарку.

Якщо ніхто не приходив до неї з вулиці, значить, убивця мусив поселитись тут у той самий день. А виїхати...

Вістович раптом гарячково став вивчати список і знайшов тільки одного постояльця, котрий винайняв номер учора ввечері, а виселився сьогодні о шостій ранку, одразу після вбивства! Поруч з

іменем Франц Тепфер було дописано: «Замовити квиток до Відня на неділю 12 вересня...» Цілком імовірно, що цей Тепфер і є вбивця, який тікає просто з-під носа львівської поліції.

Комісар скочив з місця і кинувся до рецепції. Там усе ще була та сама брюнетка, але цього разу Вістовича цікавило тільки її обличчя.

– Слухаю пана, – сказала вона.

– Хто замовляв квиток до Відня ось цьому добродію?

Комісар тицьнув пальцем у список.

– Пану Францу Тепферу замовила я...

– Як ви це зробили?

– Задзвонила на двірець і попросила залишити місце першого класу на це ім'я, – пояснила дівчина.

– А у відповідь вам назвали вагон і номер купе? – гарячково запитав комісар.

– Так.

– Чудово, а тепер скажіть його мені. – Вістович дістав з кишені записник і недогризок олівця.

Дівчина зазирнула в списки і швидко продиктувала:

– Четвертий вагон, прошу пана, і купе номер два.

– Розумниця, – промовив з вдячністю комісар і потягнувся до телефонного апарата.

За кілька хвилин він попросив з'єднати його з двірцевою поліцією.

– Говорить комісар Вістович! – гаркнув він у трубку ще за півтори хвилини. – Пане майоре, якщо не помиляюсь, віденський поїзд відходить о пів на одинадцятую?... Так? Слухайте уважно, у четвертому вагоні, в купе номер два, сидітиме злочинець... Так!.. Ім'я: Франц Тепфер... Я також виїжджаю...

Комісар поклав слухавку і хутко подався до дверей.

– Накажіть не прибирати номер, в якому жив цей Тепфер! – гукнув він наостанок.

Опинившись на вулиці, комісар щодуху кинувся у порожній фіакр і вирушив на двірець, де за якихось чверть години зі Львова до столиці мав вирушити потяг.

Вістович відчував неймовірний азарт. Куди й подівся його паскудний вранішній настрій. Передчуття того, що по гарячих слідах вдасться впіймати вбивцю, причому йому одному, гріло, аж розпікало нутро. Без сумніву, за двадцять років роботи в поліції він і без того заслужив на підвищення, а після цього випадку у директора не залишиться аргументів для відмови.

Фіакр піднімався вулицею Казимира вгору, і Вістович нетерпляче споглядав сірі будинки, продовговату в'язницю для кримінальних злочинців, «Бригідку», далі почалися військові касарні, промайнув костел Святої Анни і фотостудію Еттелеса. Тут він довше затримав свій погляд і нервово потягнувся за цигаркою. Комісар чудово знав цю студію, точніше, добре її пам'ятав, хоча був тут усього лише раз.

У серпні 1880 року він, тоді ще молодий офіцер кавалерії, не тямлячись від щастя, вів сюди свою наречену, актрису театру Скарбека Анну Каліш. Вони щойно вийшли з костелу Св. Анни після вінчання і, пройшовши під шаблями офіцерів полку, неквапно подалися робити весільну світлину. Йона Еттелес був як завжди привітний. При появі молодят його помічники заметушились, а сам він зауважив, що при такій чудовій погоді гріх не зробити фото в саду. Вістович та Анна погодились і рушили за ним. Перетнувши павільйон, вони спустилися кількома сходинками в затишний сад, де під яблунею вже стояло крісло. Фотограф запропонував Анні сісти, а Вістовичу стати збоку. Тоді накинув на себе чорне покривало і попросив молодят не рухатись і не відводити погляду. Потім спалахнула магnezія...

Цю світлину Вістович зберігає досі. Він у парадному мундирі з шаблею при боці, вона у білосніжній весільній сукні. Обоє трохи спантеличені, але щасливі. Здавалось, то був їхній єдиний, посправжньому щасливий день. Через два роки після весілля він перейшов працювати у поліцію, і все змінилось. Щодня маючи справу зі збоченцями, вбивцями, ґвалтівниками та сектантами, Вістович сам ставав схожим на них. Принаймі так стверджувала його дружина. Що ж до Анни, то невдовзі після весілля вона опинилась у

полоні театральної слави. Ім'я її не сходило з афіш, а вдома вона почала з'являтися дедалі рідше, пояснюючи це репетиціями, а під час суперечок тим, що їй приємніше бути в товаристві театральних друзів, аніж грубого чоловіка.

Вістович сподівався, що все зміниться тоді, коли в них народяться діти, проте одного разу Анна заявила, що не збирається вагітніти, оскільки це поставить хрест на її кар'єрі. Вона стала всіляко уникати свого чоловіка, доки врешті не довела того до безумства. Якось увечері п'яний Вістович увірвався до неї в спальню і силоміць узяв її, наче вуличну повію. На ранок Анна втекла, і розшукати її вдалося тільки через місяць у Кракові. Тоді вона повернулася до нього, але сімейне життя було назавжди зламане. Кілька наступних років вони жили, мов чужі люди, а потім Анна взагалі перебралася до іншого помешкання. Звісно, у неї з'явилися коханці. Вістович про це знав, але мусив мовчки із цим миритись і тішитись тим, що вона принаймі не вимагала розлучення. Зрештою, і сам він був не безгрішним.

Тепер, минаючи фотостудію Еттелеса у брудному фіакрі двадцять два роки по тому, він подумав, що, можливо, сьогодні, після того як упіймає вбивцю і заладнає всі необхідні папери в поліції, залишить там на ніч ад'юнкта Самковського розгрібати далі цю справу, а сам купить букет троянд, вибере найкраще вино зі своєї колекції і подасться до театру. В неділю часто грають Фредра, а після комедій Анна завжди в доброму гуморі. З цими думками він потягнувся по наступну цигарку, але фіакр уже виїхав на двірцеву площу, і Вістович вирішив не гаяти часу. Поспіхом заплативши візникові, комісар вистрибнув на бруківку і подався на перон. Віденський потяг ще стояв, але було видно, що він от-от рушить. Відшукавши четвертий вагон, Вістович зупинився і, сягнувши до кишені плаща, стиснув руків'я поліційного «Гассера». Перед ним несподівано з'явився худорлявий майор.

– Де вас дідько носить, комісаре? – просичав той. – Ми вже цілих п'ять хвилин тримаємо потяг.

Вістович нетерпляче відмахнувся і поліз у вагон. Майор подався за ним. Ззовні лишилося двоє поліціантів. Проте в купе під номером два не було нікого, окрім літньої пані і її дурнуватою песика, що одразу заходився пискляво гавкати на Вістовича. Комісар, дещо сторопівши, спершу уважно роздивився кожен куток, а потім, перекикуючи собачий голос, звернувся до пасажирки:

– Просимо вибачення за наше вторгнення, але чи пані сама в цьому купе?

– Як пан бачить, – нервово відповіла та, заспокоюючи свою кудлату потвору.

– І решта місць незайняті? – перепитав комісар.

– Решта місць вільні, – чітко вимовила пані, з чого було зрозуміло, що, незважаючи на поважний вік, зуби її збереглися.

Кондуктор, який з'явився поруч, підтвердив її слова. Нічого іншого не лишалося, як вийти з вагона і відпустити потяг до Відня. Перевіривши в чергового список пасажирів, Вістович справді побачив прізвище Тепфер, але сам щойно переконався, що сучого сина в потязі не було. Можливо, щось запідозривши, той сів в інший вагон, але для цього слід було домовитись із кондуктором. Але кондуктори – вперті й принципові австрійці. Легше було домовитися з бетонними шпалами, аніж з ними. Швидше за все, помітивши на пероні поліцію, він просто втік.

Надія на швидке розкриття справи розсіялась, мов дим, і комісар попрямував назад на двірцеву площу, де все ще стояв фіакр, на якому він приїхав.

– Готель «Три корони», – сказав пасажир, сідаючи на тверду лавку.

Повернувшись до готелю, комісар, не кажучи ані слова, минув рецепцію і подався нагору в номер, де проживав Тепфер. Слідом за ним кинувся портє.

Опинившись у номері, комісар хвилину роздивлявся. Там не прибирали, як він і просив, але жодних речей Тепфера не залишилось.

– Ви бачили, як цей чоловік виходив з готелю? – запитав Вістович.

– Здається, так, – невпевнено відповів той, – о шостій він спустився до рецепції і віддав ключ.

– Як він виглядав?

– Високий, у довгому плащі і капелюсі. В руках валіза...

Як не мучився портъє, але більше нічого з портрета Тепфера не згадав.

– Він поцікавився, чи йому замовили квиток на потяг? – знову запитав комісар.

Портъє заперечливо хитнув головою.

– Він не сказав нічого, крім «Auf Wiedersehen».

Вістович поволі перетнув покої і підійшов до вікна. Воно було щільно зачинене, а крізь продовгуваті сліди дощових крапель проглядався костел єзуїтів, за ним площа Св. Духа і Віденська кав'ярня. Покої з таким краєвидом, вочевидь, коштували недешево. Комісар ще раз оглянув кімнату. Цього разу він зупинив погляд на замкненій шафі.

– Де ключ? – запитав він у портъє, вказавши на маленьку замкову шпарину.

Той знизав плечима.

– Мабуть, пан Тепфер помилково забрав його з собою. Таке буває, – відповів чоловік.

– І що ви робите в таких випадках?

Портъє дістав із кишені швейцарський ніжик і, ставши перед шпариною на коліна, трохи повозився з замком. За кілька хвилин шафу було відчинено. Портъє першим заглянув досередини і раптом несамовито заволав:

– Матінко Божа! Там чиєсь тіло!..

Вістович відштовхнув його і зазирнув туди сам. У шафі справді лежав чоловік з підібганими колінами і нагнутою вниз головою. Тільки так він міг уміститися у такому малому просторі. Комісар найперше потягнувся до його зап'ястя і спробував намацати пульс. Чоловік у шафі не був мерцем...

– Виклич лікаря! – наказав комісар переляканому портъє.

Вістович зняв плащ і спробував дістати непритомне тіло з шафи. За декілька спроб йому це вдалося. Він лишив чоловіка на підлозі, а сам відійшов убік, щоб віддихатись. За хвилину в кімнату проник ад'юнкт Самковський. Він усе ще стеріг тіло Вольфович у покоях під номером «39», а оскільки ті були зовсім поряд, то Самковський почув зойки порт'є і грубуваті окрики Вістовича.

Ад'юнкт зупинився в дверях і втупився поглядом у нерухоме тіло.

– Хто це? – здавлено запитав Самковський.

Було видно, як сильно йому не хочеться возитися з іще одним трупом.

– Схоже, що це наш дорогий Франц Тепфер, якого я сьогодні сподівався побачити в купе віденського потяга, – сердито видихнув комісар, – він, бачте, вирішив залягти собі в шафі...

Ад'юнкт нахилився над тілом.

– Від нього смердить алкоголем, – сказав Самковський.

– Я помітив, – відповів комісар.

– Кого ж тоді бачили вранці? Хто здав ключі від цього номера? – запитав ад'юнкт.

– Убивця, Самковський, убивця... – Вістович знову одягнув свій плащ. – Дочекайтесь лікаря і дайте мені знати, коли цей добродій отямиться...

Комісар попрощався і вийшов із номера. Унизу він уже вкотре за сьогодні зустрівся з чорнявою рецепціоністкою.

– Пане комісаре, – стомлено мовила та, – як довго ще поліція тут перебуватиме?

– Як вас звати? – замість відповіді мовив той.

– Данута, – відповіла та, – а чому пан питає?

– Бо сам не можу дати ствердної відповіді, красуне...

* * *

Вийшовши з готелю, Вістович поволі рушив Трибунальною на Ринок, а звідти через Галицьку на площу Фердинанда. Поодинокі перехожі перебігали, ховаючись під парасольками, здебільшого з костелу до фіакра або куди-небудь в кав'ярню чи господу, де на них уже чекала добра житня «балабанівка». Спожити її, закусивши апетитною канапкою, кожен міщанин міг принаймі з двох причин: по-перше, була препаскудна погода, по-друге, неділя...

З ресторації готелю «Жорж» долинув запаморочливий запах свіжих «кайзерок». Вістович, пригадавши, що не встиг сьогодні поснідати, ковтнув слину, але рушив далі, на Академічну. Спочатку слід було зайти в дирекцію поліції.

У кабінеті було сиро і смерділо вчорашнім тютюном, тому комісар найперше прочинив вікно і, не знімаючи плаща, сів за свій стіл. Крім нього, тут працювали ще двоє, але, звісна річ, нікого з них сьогодні не було. Падлюка Самковський, якому випало чергувати в неділю, подзвонив чомусь саме йому.

Раптом двері прочинились, і Вістович різко схопився з місця. Усередину зайшов невисокий гостроносий чоловік в капелюсі і такому ж, як у нього самого, промоклого плащі. Обабіч носа була пара уважних очей, а над ними рівними дугами сивіли брови.

– Сидіть, не вставайте, Вістовичу, – сказав він спокійним тоном.

Голос у нього був дещо хриплуватим і, схоже, мучив нежить.

Чоловік уместився в кріслі навпроти і найперше дістав з кишені хустину, в яку щосили висякався.

– Срана погода, – висякавшись, він знову склав хустину вчетверо і сховав її назад, – що ви тут робите, комісаре?

– Пане заступнику, я...

– Зачиніть вікно.

Вістович підвівся і затраснув його. Заступник директора львівської поліції Вільгельм Шехтель підтягнув до себе попільничку і запалив цигарку.

– Продовжуйте, – сказав він, випускаючи струмінь диму.

– Я хотів дізнатись, чи не мали ми раніше справи з убитою панянкою Вольфович, її батьком чи кимось із родичів, – пояснив комісар.

– Не мали, – коротко відповів Шехтель, – і не могли мати...

Вістович здивовано глянув на шефа.

– Продовжуйте, – сказав той, – як посувається слідство?

– Я гадаю, що панянка Вольфович зупинилась у готелі, аби з кимось таємно зустрітись. Найімовірніше з коханцем... Я вивчив список постояльців і запідозрив такого собі Франца Тепфера. Сьогодні він повинен був виїхати до Відня, але у вагоні його місце виявилось порожнім. Потім я знайшов Тепфера неприємним у номері.

– Чудово, комісаре, – хрипло засміявся Шехтель, – ви ганяєтесь за ним, а він лежить у вас під носом... А що вбивця? Маєте його прикмети?

– Високий чоловік, худорлявий... Плащ, капелюх... Можливо, австрієць або німець. Наразі це все.

Заступник директора знову затягнувся димом. Було чути, як потріскують при цьому цигарковий папір і тютюн.

– Я вам дещо скажу, Вістовичу, – промовив Шехтель після паузи, – і сподіваюсь, від цього багато проясниться... Ви русин, а чи багато русинів служать у львівській поліції? Декілька капралів, два фельдфебелі, а комісар тільки один – ви. Знаю, ви католик, але це вже деталі... Може, ви пригадаєте, завдяки кому ви на цій посаді?

– Завдяки вам, пане заступнику, – відповів комісар.

– Атож. Знаєте, мені також нелегко. Губернатор уже давно вимагає, щоб тутешньою поліцією керували виключно поляки, і Відень його слухає. Мене, австріяка, давно б уже змістили, але я маю впливових польських друзів. І один із них – це Кшиштоф Вольфович... Як тільки він дізнається про смерть доньки, то одразу ж кинеться до мене, і я повинен сказати йому, що мої найкращі люди невдовзі знайдуть убивцю. Найкращі – це Вістович і Самковський... Ви чуєте?

Комісар ствердно кивнув.

– А щоб ставки в цій грі ще більше зросли, – вів далі Шехтель, – скажу вам, що сподіваюся найближчим часом отримати пост директора поліції, адже наш любий Крачковський вже емерит. Тоді мені буде потрібен тямущий заступник. А коли потрібен тямущий заступник, то, здебільшого, начхати на його народовість. Ви все зрозуміли, Вістовичу?

– Зрозумів, пане заступнику.

– Коли так, – Шехтель узявся застібати плаща, – то негайно піднімайте свою сраку і до роботи!..

Із цими словами він вийшов з кабінету. Дочекавшись, поки в коридорі стихнуть його кроки, Вістович знову прочинив вікно. Холодне повітря трохи освіжило голову і приємно полоскотало спітніле обличчя. Слід було зібратися з думками і діяти. Вістович це розумів, хоча після візиту шефа почувався знесиленим. Раптом його охопила лють, і, вилаявшись на всю горлянку, комісар щосили грюкнув кулаком по столі. Попільничка підскочила, розсипавши довкола себе чорно-срібний цигарковий попіл. Відчувши деяке полегшення, Вістович загорнув почервонілу руку в прохолодну полу плаща. З кишені випала австрійська газета і візитка, знайдені в готельному номері Алоїзи Вольфович. Баденська газета «Kurort Nachrichten» на другій сторінці містила повідомлення про те, що маг-ясновидець, а також цілитель Вінцент Гаусман даватиме сеанси 2 вересня у Бадені, 10-го в Кракові, 20-го в Лемберзі, а потім маестро запрошують до Росії. Текст повідомлення був ледь помітно обведений олівцем. Схоже, чимось панну Вольфович це зацікавило.

Комісар заховав газету в шухляду, а потім ще раз прочитав адресу на візитці. «Крамниця східних секретів» Альфреда Шимоновича знаходилась не так далеко звідси. Усього дві трамвайні зупинки. Можна навіть спершу туди навідатись, а вже потім де-небудь поснідати.

Виходячи з трамвая поряд з Галицькою ощадною касою, Вістович намагався уявити, де саме на галасливій Ягеллонській може знаходитись ця східна крамниця. Проте неподалік Єврейського

театру знайшовся вузький непомітний провулок, в якому комісар натрапив на скляні двері. Щойно він ухопився за ручку, як угорі залунав маленький срібний дзвоник, кличучи господаря. Усміхнений бородатий чоловік у східному костюмі з'явився негайно і, вклонившись, виголосив гостю привітання. Вістовича дещо розсмішила ця вистава, проте він цілком серйозно почав оглядати товари, які пропонував Альфред Шимонович. Тут були східні килими, халати, пляшечки з олійками, пуделка з чаєм і безліч фарфорових слонів, змії та драконів.

– Що саме пана цікавить? – знову озвався Шимонович. – Пан шукає презента? Чи, може, щось для себе?

– Покажіть мені он ту книгу, – попросив комісар, тицьнувши пальцем на полицю.

– О-о, пана цікавить східна мудрість, – сказав продавець, стаючи, щоб дістати її, на стілець. – Прошу... Конфуцій у перекладі німецькою... Дуже коштовне видання...

Вістович обережно взяв книгу і, розгорнувши, з насолодою заглибився у її сторінки.

– Скажіть, пане Шимоновичу, – мовив комісар, не відриваючись від читання, – ви, напевно, знаєте всіх своїх клієнтів?

– О, так, багатьох пам'ятаю, – обережно відповів той.

– Звісно, пам'ятаєте. Ви ж не генделік на розі. До вас заходять не часто і не всі...

– Чому пан питає? – дещо ображено мовив власник крамниці.

– Мене цікавить одна панна, яка була у вас нещодавно. Її звали Алоїза Вольфович, – пояснив комісар.

Вістович нарешті відірвався від книжки і тепер не зводив погляду з Шимоновича.

– Ніколи про таку не чув.

– Дивно, вона мала вашу візитку.

– Багато хто має мою візитку, прошу пана, але не обов'язково це мій клієнт.

– А ще вона купила у вас олійку. Думаю, також нещодавно.

Шимонович замовк і так само уважно вгледівся в обличчя гостя.

– А чому ви сказали «її звали» і «вона мала мою візитку»? – запитав він після паузи.

– Тому що вчора її вбили, – холоднокривно відповів комісар.

– А, то пан з поліції? – понуро перепитав торговець.

– Саме так, мій друже. То що, згадали? Середнього зросту, білява. Надзвичайно гарна...

Шимонович заперечливо похитав головою.

– Гаразд, – Вістович відчував, що порожній шлунок убивав рештки його терпіння, – тільки гляди, якщо брешеш, то повернися сюди з обшуком, і горе тоді твоїм фарфоровим слоникам.

Повернувшись, він вийшов з крамниці, добряче хряснувши дверима, від чого дзвоник угорі істерично задзеленчав, а кольорове скло ледь не розлетілось на друзки.

Угамувавши голод, Вістович подумав, що, можливо, надто жорстко повівся із цим Шимоновичем. Урешті-решт, той і справді міг не пам'ятати Алоїзу, навіть якщо одного разу вона купила в нього олійку. Цілком можливо, що панна Вольфович просто когось за нею посилала, а не приходила особисто. Розплатившись за обід, він знову подався на Академічну, де в кабінеті застав Самковського. Ад'юнкт зосереджено стукотів на друкарській машинці, вочевидь готуючи рапорт. Поруч стояла попільничка, з якої звивався димок від недопалка.

– О, пане комісар... – Самковський трохи підвівся, побачивши шефа.

– Як там Тепфер? – запитав Вістович.

– Досі без пам'яті, – відповів той, – залишив його в шпиталі. Щойно прийде до тями, нас повідомлять.

– Невже він так упився, сучий син, – пробурмотів комісар.

– Є новини з Пекарної, від доктора Фельнера... – Самковський поліз у кишеню по записник.

– Ну? – нетерпляче буркнув Вістович.

– Перед смертю Алоїза Вольфович вступила з кимось у статеві зносини. Добровільно, оскільки слідів боротьби не виявлено, – сказав ад'юнкт.

– Можна було здогадатися, – розчаровано сказав комісар. – А ще їй подобалось, коли її шмагають під час злягання... Убивця – її коханець, з яким вона була знайома раніше. Ви дізнались щось про неї? Звідки, наприклад, у неї баденська газета? Вона виїжджала кудись?

– Щойно повернулася з курорту...

– То якого дідька ви мовчите про це? Що ще у вас там записано? – Вістович знову почав втрачати терпіння.

– Ароматична олія, яку ми знайшли на її столику, містить опіум, – промовив Самковський.

– Чудово!

Якась страхітлива радість з'явилася на обличчі Вістовича. Тепер він знав, як при потребі зможе натиснути на Шимоновича. Під час наступного візиту до нього цей любитель Сходу вже так просто його не позбудеться.

– Отже, припустімо, було так, – сказав комісар радше до себе, аніж до Самковського. – Панна Алоїза, любителька брутальних злягань і опіумної олії, вирушає до Бадена, аби підлікуватися. Там знайомиться із цим віденцем Францом Тепфером. Вони стають коханцями, й Алоїза запрошує його до Львова, де призначає йому побачення в готелі «Три корони». Вони зустрічаються, проводять разом ніч... Одурманений опіумом і пристрастю, він шмагає її, а потім випадково вбиває...

– А щоб замести сліди, розігрує цю комедію з неприємністю, – додав Самковський.

– Але ж потім він опиняється замкненим у шафі, – сказав Вістович.

– Це не так важко зробити, комісаре...

– Гаразд, їдьмо до шпиталю, і якщо цей покидьок ще не прийшов до тями, клянусь, у мене він опритомніє.

Комісар і ад'юнкт схопилися з місця і вже за кілька хвилин очікували на трамвай. Дочекавшись потрібного номера, вони мовчки зайшли досередини і, заплативши кожен за себе, вмостились на дерев'яних сидіннях. Трамвай рушив з Академічної і через вулицю Фредра виїхав на Баторія, а звідти завернув на Личаківську. Тут залишались усього дві зупинки, і невдовзі поліціанти опинилися навпроти шпиталю. Безперешкодно вони дістались потрібної палати, де лежав Франц Тепфер.

Здавалосьь, чоловік спокійно спав. Дихання його було рівномірним, а мармиза вдоволена, мовби снівся йому найсолодший сон. Самковський не витримав і щосили вперіщив його по цій вдоволеній мармизі. Навіть Вістович здивовано глянув на свого підлеглого. Між тим, це подіяло, і Тепфер заворушився. Тоді Самковський уперіщив його ще раз. Після цього пацієнт схопився з місця і здивовано роззирнувся довкола.

– Де я? – запитав він.

– У лікарні, – відповів комісар.

– У лікарні? – перепитав Тепфер. – А ви хто?...

Та не встигли ті відповіді якимось злим жартом, як чоловік схопився за голову.

– Як болить... – заскиглив він і знову ліг.

– Пане Тепфер, – мовив комісар, зовсім не співчуваючи хворому, – це правда, що ви прибули сюди вчора з Відня?

Той помовчав, мовби пригадуючи, звідки ж він насправді прибув, а потім легенько кивнув.

– І вас запросила сюди Алоїза Вольфович?

Тепфер знову помовчав, а потім кволо промовив:

– Звідки ви про неї знаєте?

– Воліли б не знати, пане Тепфер, – щиро зізнався Вістович, – але сьогодні вранці її знайдено мертвою в готелі «Три корони».

– Як – мертвою? – з жахом перепитав той.

– А так. Голою, з посіченою спиною і раною в грудях, – втрутився Самковський.

– Невже це для вас новина? – запитав Вістович, знаком наказавши ад'юнктові мовчати.

– Чому ви так кажете? Стривайте... Ви вважаєте, що це я? Я вбив її? – із розпачем у голосі промовив Тепфер.

– А чом би й ні, пане Тепфер? – Комісар закурив і поволі пройшовся вздовж палати. – Ви могли це зробити, скажімо, зі своїм спільником, а потім попросити його замкнути вас у шафі і здати ключ від номера.

– Дурниці! – Тепфер обхопив голову руками. – Боже, які дурниці! Дайте мені цигарку... Я все вам розповім, але спершу дайте цигарку...

Самковський неохоче з ним поділився, а потім кинув йому на ліжко сірники. Тепфер закурив, жадібно втягуючи дим у легені. Він притулювся спиною до стіни і підтягнув коліна до підборіддя. Він усе ще був у своєму елегантному віденському костюмі, щоправда добряче зім'ятому і без половини ґудзиків. Щойно поліціянти вмостились на двох порепаних стільцях навпроти, Тепфер почав свою розповідь:

– Я насправду знав панну Вольфович, але досить недовгий час. У середині серпня вона прибула до Бадена на лікування, там ми і познайомились. У нас виявилось багато спільного: ми обоє любили поезію і живопис, тому годинами могли проводити разом, цитуючи Шіллера чи Байрона. Блукали разом по вулицях міста, і вона час від часу зупинялась, щоб зробити замальовки у своєму блокноті. Алоїза була талановитим графіком...

Тут промовець тяжко зітхнув і нервово затягнувся цигаркою. Самковському навіть здалося, що на його очах зблиснули сльози. Той справді потер очі рукою і продовжив:

– Коли довелося прощатися і повертатись їй до Лемберга, а мені до Відня, ми дали одне одному обіцянки невдовзі побачитись знову. Та ледве прибувши додому, я побачив на столі телеграму від Алоїзи, в якій вона повідомляла, що забула в баденському пансіоні свої сережки. Я добре пам'ятав їх, вони дістались їй від матері і були

надзвичайно для неї дорогими. Алоїза просила мене повернутися в Баден і привезти їх до Львова. Тут ми мали зустрітися в готелі «Три корони».

Отож, прибувши сюди вчора, я зняв там покої і вирішив трохи перепочити з дороги. За годину в двері постукав кельнер і разом з пляшкою вермуту приніс мені записку від неї. Алоїза писала, що зупинилась у покоях під номером 39 і просила зайти до неї близько десятої вечора...

Тепфер знову підніс до рота цигарку, але цього разу смакував нею так довго, що Вістович не витримав і попросив продовжувати розповідь.

– Я почувався надзвичайно щасливим, тому відкоркував пляшку і трохи випив. Приблизно о пів на десяту хтось знову постукав у двері. Я відчинив, гадаючи, що це хтось із готельної обслуги, але на порозі побачив високого чоловіка, загорнутого в промоклий плащ. Капелюх його був глибоко насаджений на чоло і ховав обличчя... Далі не пам'ятаю нічого. Здається, він мене вдарив, і я знепритомнів. Коли прийшов до тями, почув від вас цю звістку...

Комісар і його підлеглий мовчали, тож Тепфер гадки не мав, повірили вони йому чи ні.

Нарешті Вістович озвався:

– Скажіть мені, Франце, чи панна Вольфович лікувалась від якоїсь певної хвороби? Чи прибула на води профілактично? Ви ж мусили хоч би раз про це говорити.

– Вона сказала, що її бентежить дещо, від чого вона б хотіла позбутися в Бадені, але не називала це хворобою. Більше я не допитувався, – сказав Тепфер.

– Ми перевіримо це тут, – сказав Самковський і нашкрябав щось у записнику.

Вістович кивнув.

– Чи були ви з нею на сеансі Вінцента Гаусмана? Другого вересня він виступав у Бадені, – запитав він знову.

– Вона ходила туди сама, – відповів Тепфер, – у мене в той день розболівся шлунок...

– І які були її враження?

– Здається, їй сподобалось. Алоїза навіть хотіла потрапити на його сеанс у Львові.

Комісар підвівся і знову пройшовся по палаті.

– Ви, як коханець панни Вольфович, мусите знати одну річ, – сказав він, – чи під час статевого акту у неї були незвичні бажання? Чи просила вона, наприклад, її відшмагати?

Франц Тепфер дещо сторопів від такого питання.

– Послухайте, пане... е-е-е... я не хотів би... – пробелькотів він.

– Відповідайте, Франце, – трохи стомлено сказав комісар, – на її тілі були сліди від батога, і поліційний лікар стверджує, що вона не опиралась. Отже, шмагали Алоїзу за її власним бажанням. Кому б іще вона це дозволила, як не коханцеві?

Тепфер тяжко зітхнув і опустив погляд.

– Я такого не помічав, – тихо промовив він.

У коридорі почулися важкі кроки декількох пар ніг, двері палати відчинились, і всередину зайшов доктор Фельнер у супроводі двох поліціантів.

– Ось ви де, Вістовичу, – промовив поліційний лікар, – лишіть поки що цього добродія. Я домовився про значно цікавішу зустріч.

Ледве зайшовши, він одразу ж подався за двері, знаком запрошуючи Вістовича слідувати за ним.

– Скажи, щоб його стерегли, – наказав комісар Самковському і також вийшов з палати.

– Професор Аркадіуш Тофіль погодився сьогодні зустрітись. Якщо пригадує пан, то це найкращий знавець усіляких лемберзьких збоченців, – пояснив упівголоса Фельнер, коли вони йшли коридором. – Я ознайомив його з цією справою і гадаю, він вам допоможе, комісаре. Професор чекатиме нас на своїй віллі на Кульпаркові за годину, тож мусимо поквапитись...

Вістович кивнув на знак згоди і, пропустивши Фельнера вперед, вийшов слідом за ним на вулицю. Тут їм майже одразу вдалося спіймати порожній фіакр, і, вмоствившись на лавці, чоловіки приготувалися трястися в ньому через усе місто.

Вістович пригадав, як уранці, так само їдучи у фіакрі, він передчував успіх. Від того передчуття калатало серце і припікало в шлунку. А ще він збирався купити квіти, вибрати найкраще вино зі своєї колекції і податися ввечері до театру... Тепер на душі було паскудно, серце рівномірно билось, а в шлунку різало від вранішньої кави натще. Від рішучості повернути цього вечора собі дружину також не залишилося й сліду. Проте на Словацького комісар наказав візникові зупинитись. Попросивши Фельнера кілька хвилин зачекати, він вийшов з фіакра і поспіхом рушив до квіткової крамниці пані Боднарової. Тут він купив гарний осінній букет і записав квіткарці адресу, за якою слід було його відправити. Дещо з кращим настроєм Вістович повернувся до фіакра, і вони рушили далі.

Вілла професора містилася посеред старезного саду. Вона мала два поверхи і півкруглу шпильясту вежу зі скрипучим флюгером. Можна було б вважати її затишною, але з одного боку саду тягнулася залізнична колія, а з іншого – варто було тільки перейти стару Сокільницьку дорогу, починалася огорожа закладу для божевільних.

Розплатившись, чоловіки вийшли з фіакра, і поліцейний лікар упевнено пішов уперед. Пройшовши вузькою алеєю поміж вологих кущів, вони опинились перед вхідними дверима, і Фельнер натиснув кнопку дзвінка. За декілька хвилин їм відчинила літня поважна пані зі зверхнім поглядом і гострим аристократичним підборіддям.

– Ми до пана професора, – привітавшись, пояснив лікар, – він на нас чекає.

– Як про вас доповісти? – зверхньо запитала пані, впускаючи їх у передпокій.

– Наші прізвища Фельнер і Вістович. Ми з поліції.

– Он як? Що ж, прошу до вітальні. Зараз повідомлю пана професора.

Вона вийшла, проте гості не встигли розгледіти як слід вітальню. Зараз же з'явився сам Аркадіуш Тофіль. Це був високий чоловік років п'ятдесяти, худорлявий, з рідкуватим волоссям на голові. Тримався він рівно, мовби зайвий раз підкреслюючи свій зріст, і привітно усміхався. За ним знову зайшла зверхня служниця і зупинилася в дверях.

– Вітаю, панове, – мовив професор, подаючи кожному руку, – Ельжбето, ти запропонувала гостям випити?

– Ні, – буркнула та.

– То запропонуй.

Вістович і Фельнер поспішили відмовитись, проте господар знову втрутився:

– Принеси нам своєї трояндової настоянки, – сказав він, – я впевнений, наші гості ще такого не куштували.

Ельжбета зникла, а Вістович подумав, що радо залив би в горлянку чогось значно міцнішого, аніж якусь бабську настоянку, хай навіть з троянд. Він глянув на Фельнера і прочитав у його погляді те саме. Настоянка справді була огидно солодкою, проте обидва заявили, що вона пречудова.

Між тим Тофіль посерйознішав і перейшов до справи.

– Як посувається ваше слідство, панове? – запитав він.

Вістович змовчав, тому заговорив Фельнер:

– У комісара є свої підозри, але я хотів би запитати в пана професора одну деталь цього вбивства...

– Про сліди від ударів батоном на тілі жертви? – перебив його Тофіль. – Це очевидно, їй подобалось насилля над собою. Інакше вона просто не отримувала насолоди або навіть не відчувала збудження.

– Ми це розуміємо, пане професоре, – озвався Вістович, – я навіть певен, що ця пристрасть довгий час була таємницею Алоїзи Вольфович, якої вона прагнула позбутись, тому й подалася до

Бадена. Мені також відомо, що вона зверталася з цією проблемою до мага-цілителя... Але чи обов'язково вбивця мусив би мати ті самі схильності, що й вона?

– Якщо вбивця був її коханцем, то так, – відповів професор, – хоча йому достатньо було просто знати усі ритуали в подробицях. Як саме її принизити? Коли ставати жорстоким? Одразу чи згодом?... Тут багато тонкощів, пане Вістовичу, і треба бути майстром цієї справи.

– Отже він або сам збоченець, або постійно перебуває в їхньому середовищі?

– Саме так.

– А якби ми показали вам нашого підозрюваного, чи змогли б ви вгадати в ньому такі схильності? – запитав комісар.

– Гадаю, я підібрав би потрібні питання, щоб вивести його на чисту воду, – відповів Тофіль, – але мусимо домовитись заздалегідь. У мене дуже щільний графік. Хоча я завжди готовий допомогти поліції.

Із цими словами він глянув на Фельнера, і той кивнув головою на підтвердження його слів.

– Скажімо, завтра о... – професор дістав з кишені записник і розгорнув його, – завтра о четвертій вас влаштує? Я підйду на Академічну.

– Цілком, – відповів комісар.

Тофіль, здавалосьь, на цьому хотів попрощатись, проте Вістович запитав його знову:

– Пане професоре, але ж у Лемберзі була не одна така Алоїза Вольфович? Я маю на увазі, що люди з такими вподобаннями, як у неї, мусять якось знаходити одне одного?

– Безперечно, – погодився той, – вона справді була така не одна. Приміром, у кожному пристойному борделі знайдуться одна-дві дівиці, що вміють заподіяти солодкого болю... Проте аристократи часто об'єднуються в закриті клуби, адже відвідувати будинки розпусти небезпечно. До речі, у Відні колись існував таємний «Клуб лікувальної гімнастики». Якось тамтешній поліції стало відомо, що

замість гімнастичних вправ члени клубу шмагають один одного батогами, а потім злягаються, мов звірі. До справи залучили психіатрів, серед яких був і я. Скажу, тоді мені вперше довелося зіткнутися з таким типом девіантної поведінки...

– А як щодо Львова? – запитав комісар. – Тут вам траплялися такі клуби?

Професор зморщив чоло і відвів погляд убік. Якусь мить подумавши, він промовив:

– Родичі деяких знатних моїх пацієнтів розповідають, що ті часто відвідували кав'ярню «Рембрандт» неподалік Стрийського парку. За їхніми словами, там під виглядом мистецького товариства збирались любителі особливих насолод. Кав'ярню навіть зачиняли, аби їм ніхто не заважав... Можливо, там коли-небудь з'являлась жертва чи вбивця.

– Алоїза була художницею, – сказав комісар, – тож цілком імовірно.

Тофіль раптом виразно глянув на годинник.

– Не сміємо більше затримувати пана професора, – першим скочив на ноги Фельнер, – завтра чекатимемо вас, як і домовились, о четвертій на Академічній.

Професор підтвердив свою готовність зустрітися завтра і допомогти поліції чим тільки зможе. Коли він прощався з поліціантами, на його обличчі з'явилась неприхована радість, як у людини, котра втішена з того, що перестала нарешті марнувати свій час.

Вістович і Фельнер повернулися разом до міста і, вийшовши з фіакра поряд з кав'ярнею Шнайдера, попрощалися. Лікар подався у бік міського Корзо, а комісар вирушив до будинку поліції.

У кабінеті стояв той самий тютюновий сморід, але Вістович уже не хотів відчиняти вікно, оскільки не збирався залишатися тут надовго. На його столі лежав рапорт Самковського. Про Алоїзу Вольфович ад'юнкт не дізнався майже нічого. Щодо Франца Тепфера, то він, як стверджував Самковський, будучи інженером за фахом, у 1888 році

допомагав з проектом накриття Полтви. Саме тоді львівська річка в межах міста остаточно зникла під бетоном.

У двері постукав й одразу ж зайшов черговий. У руках його була записка, яку щойно хтось передав Вістовичу. Розгорнувши її, комісар прочитав: «Dziękuję za kwiaty. Czekam na Ciebie dziś wieczorem. Przyjdź, jeśli chcesz... Bejla».^[3]

Вістович поклав записку в кишеню і вийшов за двері. Далі комісар неквапно спустився по сходах і, минувши чергового, вийшов на вулицю. Пройшовши декілька десятків метрів, він зупинився, аби почекати на трамвай, але не дочекавшись, рушив повільним кроком уздовж Академічної. Зрештою він опинився в кав'ярні Шнайдера, де замовив собі горілку і флячки.

Збоку могло здатися, що цей чоловік потерпає від нудьги і хоч якось намагається вбити вільний час, проте Вістовича терзала нерішучість. Він укотре згадував, як уранці був готовий переконати Анну повернутись до нього. Можливо, довелося б навіть вдертися в гримерку і прогнати звідти всіх, хто заважав би їм залишитись наодинці. Такі пориви траплялися в нього й раніше, відколи Анна його залишила. Проте Вістович кожного разу від них тікав. І його найкращою втечею була Бейла...

Ця жінка була зовсім інакшою, ніж Анна: худорлява, не надто висока брюнетка, залюблена в музику і всілякі містичні дурниці. До того ж, Бейла була єврейкою, а пані Вістович недолюблювала євреїв.

В її невеличку віллу на Понінського Вістович щоразу заходив якимось обережним і навіть злодійкуватим кроком. І тільки в затишній напівтемній вітальні він міг нарешті заспокоїтись.

Цього вечора на столику біля вікна він побачив свої квіти. До нього навіть долинув їхній аромат. Вістович згадав, що збирався принести вино, але натомість сам нахлявся горілки і почувався трохи непевно на ногах. Окрім усього, проклятушим флячкам не сиділося в шлунку, і вони прагнули назовні, провокуючи мерзенну гикавку.

Зіп'явшись на носки, жінка допомогла йому зняти капелюха і плащ.

– Бейло, – промовив до неї комісар, – я почуваюся таким брудним поруч з тобою.

– Отже, тобі треба помитися, – засміялась вона.

Міцна чорнюща кава з цинамоном заспокоїла нарешті непокірні флячки всередині, і Вістович подумки присягнув, що відтепер ноги його не буде у Шнайдера. Від світу, бруду та своєї дружини він заховався спершу в гарячій ванні з якоюсь запашною олією, а потім у спальні Бейли, поклавши голову на її тендітні коліна.

* * *

У кав'ярні «Рембрандт» були не раді поліціантам. Власник закладу намагався посміхатись і навіть наказав кельнерам пригостити Вістовича та Самковського кавою з плячком, проте було видно, що найбільше йому хочеться, аби ті чимшвидше забралися під три чорти. Однак поліціанти не поспішали. Миттю проковтнувши дармові плячки, вони смакували дармовою кавою, розглядаючи на стіні дві копії рембрандтівських полотен: «Данаю» та «Урок анатомії доктора Тульпа». І якщо перша картина спонукала до інтимних бесід, то друга, радше, провокувала маніакальні думки.

Вістовичу подумалось, що це своєрідне протиставлення мало на меті показати дві межі, а значить, два сприйняття людського тіла. Прекрасна оголена Даная була об'єктом бажання та естетичної насолоди, а розітнений труп демонстрував внутрішній гидкуватий людський механізм.

– От яке мальовидло любляють збоченці, – тихо промовив Самковський.

Вістовичу не хотілось обговорювати з ним тему живопису, тому замість відповіді комісар мовчки вказав на підпис під Данаєю. Привставши з місця і примружившись, ад'юнкт прочитав: «Od klubu miłośników sztuki kawiarni «Rembrandt». Serdecznie prezentujemy».^[4]

Очевидно, ці щедрі дарувальники і були тим самим клубом, про який згадував Тофіль.

За кілька хвилин до них знову підійшов господар, аби запитати, чи смакували гостям пляцки.

– Коли збирається цей «Клуб любителів мистецтва»? – запитав у нього комісар.

– Щосереді, мої панове, ввечері, – відповів той.

– І ви тоді зачиняєте кав'ярню?

– Така домовленість, – кивнув господар.

– Скільки тут приміщень? – знову запитав Вістович.

– Ще один зал і пивниця.

– І ви присутні під час засідань клубу?

– Звичайно, я особисто їх обслуговую. Подаю вечерю, готую каву...

– А вам усюди дозволено заходити? – не вгавав комісар.

Ресторатор знизав плечима.

– Часом до пивниці приносять якісь рідкісні і дорогі полотна. Тоді туди спускаються тільки члени клубу, – відповів той.

Самковський не стримав кривої посмішки. Між тим комісар, озирнувшись довкола, аби переконатись, що в такий ранній час вони тут справді перші відвідувачі, сказав:

– Нам потрібен список усіх членів клубу за весь час.

– Не знаю, чим вам зарадити, – дещо нахабно відповів знервований допитом ресторатор.

Ад'юнкт очікував, що його шеф зараз видасть якусь погрозу, але той сховав руку в кишеню і дістав звідти гаманець. За мить на столі лежала однокронова банкнота.

– Це за каву і пляцки, – сказав комісар.

Господар кав'ярні вперше посміхнувся щиро:

– Я принесу панству решту, – мовив він і спробував відійти, проте Вістович його стримав, а потім поклав на стіл ще кілька банкнот. Його виразний погляд нагадував про недавнє прохання.

– Можливо, я пригадаю декого і зможу скласти пану список... – невпевнено мовив ресторатор.

Ще десять крон змусили тепер його роззирнутися, аби переконатись, що в такий ранній час ці двоє – його єдині клієнти.

– Ну, гаразд, – господар сховав гроші, – вам пощастило, бо вони лишили мені на зберігання деякі документи і серед них книгу, де записані імена всіх учасників за всі роки.

Сказавши це, він попросив поліціантів іти слідом за ним. У вузькій кімнатці, схований подалі від чужих очей, серед різноманітного мотлоху стояв старий креденс. З нього ресторатор дістав усе, що обіцяв.

– Мусите переглянути все тут, я не можу дати їх вам з собою, – рішуче сказав господар.

Вістович і Самковський неохоче сіли за старий стіл. Документи свідчили про купівлю деяких творів мистецтва. Зокрема картин, десятка скульптур і кількох старовинних підсвічників. Записи про учасників клубу починалися з 1870 року, тож робота очікувалась довгою. Нарешті Вістович радісно тицьнув пальцем у пожовклу сторінку. Серед прийнятих до клубу в 1888 році значився також інженер Франц Тепфер. За мить їх чекало ще одне відкриття: у 1901 році до «Клубу любителів мистецтв» було прийнято Алоїзу Вольфович.

– Усе сходиться, – радісно прошепотів Самковський, – убивця і жертва були в одному клубі, який тільки на позір мистецький... Отже, вони обоє мали ті самі схильності. І вже точно були знайомі раніше, аніж про це говорить Тепфер.

– Між записами різниця в тринадцять років, – заперечив комісар, – вони могли й не зустрітись. У 1888 році Тепфер працював над накриттям Полтви і повернувся до Відня вже у 1889-му. Не все тут сходиться, Самковський... До того ж, Алоїзі Вольфович у 1888 році було всього тринадцять.

– Він міг бути у Львові й пізніше. Наприклад, через три або й п'ять років...

Самковський нервово знизав плечима. Він був готовий відстоювати свою теорію до кінця навіть перед шефом.

Акуратно занотувавши все, що було потрібно, поліціанти віддали документи власнику кав'ярні і попрощалися з ним, попередивши про те, що можуть невдовзі повернутися. Той, вочевидь не вельми цьому зрадивши, тішився, що бодай тепер їх здихався.

У дирекцію львівської поліції з деяким запізненням прибув, як і обіцяв, професор Аркадіуш Тофіль. Доки на нього чекали, Вістович встиг ще раз допитати Тепфера.

– Якого дідька ви не зізнались, що були у Львові раніше? – різко запитав комісар.

– Ви не запитували п-п-п-про ц-це, – відповів інженер.

Йому вже було краще, але чомусь трясло, як у пропасниці. Доктор Фельнер пояснював це нервовим перенапруженням.

– Після 88-го року ви ще сюди навідувались? – знову запитав Вістович.

– Ще од-д-дин раз... Здається, в 95-му...

– І тоді познайомились з Алоїзою Вольфович?

– Ні, я познай-й-й-йомився з нею в Б-б-бадені!.. – інженер майже закричав.

– Принесіть йому коца! – гаркнув Вістович, і капрал з сусідньої кімнати, зайшовши, тицьнув Тепферу якесь дрантя.

Той подякував і наклав ним плечі.

– Уже там, в Австрії, з'ясувалось, що я бачив її рисунки в «Клубі любителів мистецтва», – продовжив інженер, – ви ж і про клуб знаєте, правда?

– Знаю, – відповів комісар, – як і те, чим займаються його учасники.

Тепфер густо почервонів.

– Ми справді торкалися делікатних тем під час засідань. Наприклад, оголені тіла в живописі... Я не буду більше нічого від вас приховувати...

Вістович сердито загасив цигарку.

– Не клейте дурня, Франце! Я знаю набагато більше про цей клуб...

До кімнати зайшов професор у супроводі Самковського та поліційного лікаря. Оглянувши кімнату, професор попросив залишити їх наодинці з Тепфером, і всі вийшли.

Їхня розмова тривала щонайменше годину, аж комісар спробував зазирнути досередини, проте Тофіль нервовим тоном попросив його зачинити двері і більше не пхатися. Ще за півгодини психіатр вийшов й одразу почав збиратися.

– Спізнююсь, чорт забирай, як же я спізнююсь, – бурмотів Тофіль.

– Що скажете про нього, пане професоре? – запитав Фельнер, кивнувши в бік дверей, за якими лишився Тепфер.

– У нього спостерігається певний девіантний синдром, – відповів професор, поспіхом застібаючи плащ, – загалом досить цікавий експонат... Ось чому я витратив на нього купу часу. Він охоче завдав би болю своїй партнерці в ліжку і не проти брутальності щодо себе.

Тофіль узяв у руки свій капелюх і струсонув з нього пил, хоча той здавався цілковито чистим.

– Я думаю, в дитинстві він зазнавав сексуальних знущань з боку старшої жінки, – продовжив професор, – таке в мене склалося враження. Я ж бо маю досвід у таких справах.

– Отже, він може бути вбивцею? – запитав комісар.

– Я цього не сказав, пане Вістовичу, я цього не сказав...

Психіатр попрощався і поспіхом вийшов з кабінету. Поліціанти залишилися стояти, мовчки чекаючи розпоряджень шефа.

– Веземо його на Баторія? – врешті запитав Самковський.

Вістович зазирнув до кімнати, в якій сидів Тепфер. Тому знову зробилося кепсько, і його трусило тепер іще гірше.

– Відвезіть його назад до лікарні, – розпорядився Вістович, – нехай спершу оклигає.

Комісар закурив і сам також вийшов на вулицю. Він подався широкою алеєю, уздовж якої густо стелилось жовто-червоне кленове листя, падаючи з дерев і не опираючись раптовим подихам вересневого вітру. Цього разу не дощило, проте погода однаково була поганючою. Перехожі, тримаючи сторчака коміри плащів,

прискорювали крок, тихо лаючи цю ранню осінь, яка вже давно поховала всі надії на будь-яке тепло. Тільки двом кінним поліцейським нікуди було подітись, і вони мовчки мусили терпіти колючий вітер, гріючись хіба що від кінських тіл. Коні монотонно цокали копитами, несучи своїх господарів давно завченим патрульним керунком.

Вістович, минувши вулицю Баторія, де на перехожах непривітно зиркав «кримінал», вийшов на Галицьку і рушив у бік монастиря бернардинів. Монахів після цісарських реформ тут уже не було, а в декількох їхніх келіях розмістився архів. Чималу його частину займали поліційні документи, тож візити поліціантів були наперед узгоджені.

В архіві комісар попросив дати йому всі поліційні акти, що стосувалися вбивств, починаючи від 1850 року. І коли перед ним поклали цілу гору документів, той зрозумів, що залишиться тут до самого вечора.

Робота, однак, несподівано його захопила, і майже дві години промайнули нечутно. Нарешті, декілька випадків, що сталися у Львові в 1869 році, його зацікавили. Тоді, восени, як і зараз, у місті було вбито п'ять молодих жінок. У кожної на тілі виявили сліди побиття, ймовірно батогом. Вбивцю не знайшли, і справи залишились нерозкритими.

Комісар відчув, як на його чолі виступив піт. Захотілось ковтнути свіжого повітря, і, розстебнувши сорочку, Вістович спустився донизу. Трохи так постоявши, він викурих цигарку і повернувся до роботи.

Ще за кілька годин його чекало нове відкриття: у 1880 році сталася подібна серія вбивств. Знову п'ятеро жінок, і знову на тілах сліди побиття. Серед документів були й висновки поліційного лікаря: жертви не опирались побиттю. У вбивствах цього разу звинуватили якогось Яна Камінського, якого, щоправда, згодом відпустили, бо вину його довести не вдалось. Утім, далі зазначалось, що вже за півроку Камінський потрапив до божевільні, де ним зайнявся доктор Аркадіуш Тофіль. Подальша доля цього чоловіка була невідомою, але

з'ясувати її, здавалось, зовсім неважко. Варто було тільки ще раз навідати професора.

Чомусь у жодному поліцейському рапорті не значилось про схожість убивств 1869 і 1880 року. Між ними всього 11 років, отже, їх могла скоїти одна й та сама особа. «Якщо йти далі за такою послідовністю, – міркував комісар, – то наступні злочини мали б статися в 1891 році, а потім – у 1902-му...» Від останньої думки його знову кинуло в піт.

Вістович взявся переглядати папери далі, проте вони закінчувались 1881 роком. Решта документів ще знаходились у поліційній картотеці. Спішно виходячи з архіву, він думав лише про одне: якщо в 1891 році також відбулися схожі вбивства, то це означатиме, що злочин 69-го, 80-го та нещодавнє вбивство Алоїзи Вольфович – справа рук одного маніяка. Того самого, якому щоразу були потрібні п'ятеро молодих жінок, переважно шляхетського роду. Декотрі з них були навіть художницями, як Алоїза...

На думку знову спав дивакуватий «Клуб любителів мистецтва», про який розповів їм Тофіль. Завтра ж треба буде ще раз навідатись у кав'ярню «Рембрандт» і знову перевірити список учасників клубу. Якщо серед них є вбиті аристократки, тоді він на вірному шляху. Убивця походить з їхнього кола, а отже, і з їхнього клубу.

Місто вже огортали сутінки, а слідом за ними прокидалися розкидані то тут, то там електричні ліхтарі. Вони висвітлювали довкола себе жовто-бліді плями, мов таємні кола, всередині яких випадковий перехожий міг не боятися зловісних чарів осінньої міської ночі.

Переходячи від однієї такої плями до іншої, Вістович копирсався у своїй пам'яті, намагаючись пригадати той 1891 рік, коли він уже був комісаром. Проте йому не вдалося пригадати жодного вбивства, яке підходило б цій послідовності.

У будинку поліції знову нікого не було, крім чергового. Вістович узяв у нього ключ і піднявся на третій поверх, де знаходилася поліційна картотека. Тут він увімкнув світло, зняв капелюха та плащ і

заходився шукати потрібний рік. Документи в поліції, на жаль, не були розміщені в такому ж суворому порядку, як у міському архіві. Вбивства стояли поруч з крадіжками, скаргами на циган і волоцюг, актами про потопельників, яких дістали з Полтви, та всім іншим. Це неабияк дратувало Вістовича, бо після роботи в архіві він почувався страшенно втомленим, до того ж відчував несамовитий голод, не маючи сьогодні ані обіду, ані вечері.

Чимало випадків комісар упізнавав, а подекуди йому траплялися його власні рапорти про той чи інший злочин. Утім, нічого схожого на вбивства двох попередніх років і вбивство Алоїзи Вольфович він не знайшов. Злий, голодний та розчарований комісар Вістович спустився донизу і, навіть не попрощавшись з черговим, вийшов на вулицю. Його теорія розсипалася, мов картковий дім, але якщо вона все-таки правильна, то Алоїза Вольфович була тільки першою жертвою невідомого маніяка. Далі будуть ще і ще, як у 1869-му чи 1880 році... Годі було навіть уявити, який із цих двох варіантів гірший, а який кращий.

Одинокий трамвай, як і вчора, завіз його на Понінського, і пройшовши від зупинки декілька кроків, комісар опинився перед будинком Бейли. Сьогодні він знову тікає, йому знову хочеться заховатись від усього світу, забувши бодай на вечір про свою роботу. На порозі він усміхнувся, пригадавши, як Бейла просила його прийти сьогодні тверезим. Що ж, він уважив її прохання.

Жінка чекала його і зустріла в передпокої лагідною посмішкою. Вістович ніяк не міг збагнути, чому ця красуня така ж самотня, як і він. Тому що єврейка? Дурниці! Уникає барвистих вечірніх товариств? Можливо... Колись вона була заміжня, але що сталося потім, він не знав.

У вітальні для нього був накритий стіл. Служниця принесла кугель і чудову сливову настоянку. Як не стримувався Вістович, але накинувся на їжу, мов голодний школяр.

– Як ти й просив, я була в Шимоновича, – сказала Бейла, спостерігаючи за ним з легеньким подивом.

Вістович перестав жувати і виразно глянув на неї. О, так, зараз має з'явитися або зникнути ще одна нитка у його розслідуванні.

– Мені вдалося купити в нього опіумну олію, – сказала вона, – він довго опирався, мовляв, нічого такого в нього немає, але врешті продав цілий флакон.

Комісар не тямився з радощів. Забувши про їжу, він ухопив Бейлу на руки і вже не відпускав.

* * *

На ранок його чекали дві погані новини. Перша – те, що вночі Франц Тепфер зник з лікарні. З вікна його палати звисала донизу мотузка, зроблена з постільної білизни. Подолати за її допомогою два поверхи було дурницею для фізично сильного чоловіка, а поліцейські, що чергували під його дверима, не чули ані звуку.

Проте значно гіршою була друга новина: у віддаленому будинку на Замарстинові сталося ще одне вбивство. Дівчина лежала на підлозі обличчям донизу поряд з ліжком з розбурханою постіллю. Вона була цілковито голою, тому сині продовгасті смуги на її спині одразу кинулися в очі.

– Схоже, той самий сучий син, – промовив доктор Фельнер і обережно перевернув тіло обличчям догори.

Це обличчя видалось Вістовичу знайомим, і, придивившись уважніше, він упізнав рецепціоністку з готелю «Три корони». Вилаявшись чи то спересердя, чи то з жалю, комісар відійшов убік.

Данута жила сама в цілому будинку, який до того ж знаходився на добрячій віддалі від решти, тому сподіватися на свідків і цього разу марно. Та й Замарстинів – це брудна робітничка околиця Львова, де взагалі мало хто цікавиться одне одним.

Як убивця знайшов цю дівчину? Запримітив, коли виходив з «Трьох корон», заговорив до неї, і вона погодилась на зустріч? Малоймовірно... Може, вони були знайомі раніше? Можливо... «А

якщо вони були знайомі раніше, – подумав комісар, – то чи не з її допомогою вбивця проник тоді в готель?» У такому разі Тепфер не бреше. Вбивця вдарив його, а сам замість нього подався в номер до Алоїзи, можливо, навіть прихопивши ті злощасні сережки. Але як вона потім не змогла відрізнити Тепфера від убивці, до того ж знаючи їх обох? Тут Вістовичу пригадалась опіумна олія, що була в номері панни Вольфович і яку вона найімовірніше придбала в «Крамниці східних секретів» Шимоновича, бо ж таку саму той продав учора Бейлі. Якщо розум дівчини вже був одурманений, то вона, безперечно, могла переплутати одного коханця з іншим.

Цікаво, якої саме таємної недуги хотіла позбутись Алоїза, коли в Бадені звернулася до Гаусмана? Своєї пристрасті до насолоди болем чи залежності від опіуму?...

О третій пополудні Вістовича викликав до себе шеф. Заступник директора поліції Вільгельм Шехтель не почувався краще, ніж позавчора. Його застуда була ще гіршою, а до закладеного носа додалося ще й захрипле горло. Він сьорбнув гарячого чаю з чималої чашки на столі і глянув на Вістовича почервонілими очима. Комісар усім тілом напружився, чекаючи його перших слів. Нічого несподіваного не прозвучало:

– Haben sie dir ins Gehirn geschissen, Vistovych?^[5]

Комісар ковтнув образу і чекав наступних слів шефа.

– Якого дідька ви відпустили того гівнюка Тепфера?

Шехтель закричав, незважаючи на хворе горло.

– Пане заступнику я його не відпускав...

– Halt dein verdammtes Maul!^[6] – Крик потроху переходив у вереск. – Ви відправили його до лікарні – це те саме, що відпустити. Готовий присягнути, що він зумисне вдавав із себе хворого, аби мати можливість утекти!.. Як ви, досвідчений поліцейський, могли купитися на цю комедію?! Курва!.. Тепер замість одного вбивства ми маємо два!.. Бо вчинив його не хто інший, як цей сраний Тепфер!..

На щастя для Вістовича, горлянка шефа більше не витримала, і той зайшовся гучним свистячим кашлем. Для комісара це була

можливість перевести дух і приготуватись до подальших образ. Утім, коли кашель стих, заступник директора вирішив себе поберегти. Він сьорбнув чаю і заговорив далі більш-менш врівноваженим тоном:

– У мене був Самковський, – повідомив Шехтель, – він мені все й розповів. Говорив, що радив спровадити Тепфера на Баторія, але ви відмовились... Самковський просив не говорити вам про його візит, але я хочу, щоб ви про це знали. Не для того, щоб змогли йому помститися, мені це до сраки... А для того, щоб усвідомили собі, Вістовичу, якщо не спіймаєте Тепфера, то комісаром буде ваш практикант, а ви підете в кінну поліцію.

Договоривши, він знову підніс чашку до губ, але цього разу сьорбнув занадто сильно, болісно попікши язика.

– Подайте води, – буркнув Шехтель.

Вістович підійшов до підвіконня, на якому стояв графин з водою. Наливши повну склянку, він підніс її шефові.

– Маєте що сказати? – запитав той і набрав повний рот.

Комісар кивнув і в декількох словах розповів йому про свої дослідження у міському архіві і про здогади, які виникли після цього.

– Тобто вбивця не Тепфер? – перепитав Шехтель.

– Як на мене, ні, – сказав комісар.

– Що ж, Вістовичу, може, ви й праві, – уже спокійніше зазначив шеф, – зрештою, мені байдуже. Головне, щоб справу було розкрито... Я, здається, пригадую це вбивство 1880 року. Погано, але пригадую. Той Камінський, якого звинуватили, виявився несповна розуму, і його спровадили в божевільню. Але не знаю, чи він досі там...

Шеф приклав холодну склянку до чола, проте полегшення це йому не принесло.

– І того сучого сина Тепфера знайдіть, – додав він, знаком показавши, що розмову завершено і Вістович може йти. – Де, курва, може віденець захватись у Львові?...

Не відповівши на останнє запитання, комісар вийшов з кабінету. За кілька хвилин він опинився на вулиці і з насолодою вдихнув

прохолодне повітря. У роті пересохло, а обличчя палало вогнем, мовби в складува, який щойно завершив зміну. Як же він ненавидів зараз того маніяка! Вістович на мить уявив, як, упіймавши сучого сина, живцем здирає з нього шкуру, а потім поволі надрізає сухожилля. О, це було б насолодою!

Про те, що запрягся більше не заходити до кав'ярні Шнайдера, Вістович згадав уже тоді, коли перед ним стояла чимала гальба пива і п'ятдесят грамів горілки «Waszewski». Але тепер йому було байдуже. Він закурив і дав собі час трохи заспокоїтись.

За півгодини комісар вийшов з кав'ярні і, сівши у вільний фіакр, вирушив ним до Стрийського парку. Далі слід було пройтися пішки, і Вістович подумки втішився такій можливості. Від прогулянки поміж старезними деревами і випитого алкоголю ставало краще.

У кінці алеї завиднілася сутулувата постать Самковського. Він чекав на Вістовича, аби разом вони ще раз перевірили книгу «Клубу любителів мистецтва». Зустрівшись, вони мовчки рушили до кав'ярні «Рембрандт». По дорозі Самковський звернув увагу на руїни, що височіли на пагорбі.

– Невже тут був замок? – буркнув він.

– Не замок, Самковський, – відповів комісар, – колись тут було кладовище, але потім його зруйнували. А з могильних плит, щоб ті не пропали даремно, архітектори виклали ці живописні руїни.

– Невже? – не повірив ад'юнкт.

– Можемо піднятись нагору, щоб пересвідчитись, – запропонував Вістович.

Той кивнув, і вони звернули з алеї.

Вгорі Самковський став ретельно придивлятися до плит.

– І справді є написи, – сказав він, – ледь помітні, але є. Це дійсно колишні надгробки... Їх не обтесали як слід.

Якби Самковський глянув у цю мить на комісара, то побачив би, що той закотив до самого ліктя обидва рукави плаща.

– Звідки ви про це знаєте, комісаре? – запитав практикант і повернувся до нього обличчям.

– Я багато про що знаю, сучий сину! – відповів той і щосили вперіщив того з правої.

Самковському дивом вдалося встояти, але Вістович одразу ж пригостив його лівою, і бідолаха розпластався на сирому ґрунті. Ад'юнкт, видно, добре розумів, за що отримав по пиці, тому лише мовчки, не встаючи, дивився на комісара, очікуючи, либонь, ще й стусанів ногами. Проте на цьому його екзекуція закінчилась. Вістович спустився назад, на алею, і попрямував до кав'ярні «Рембрандт».

Попри деяке полегшення, яке тепер відчував комісар, настрої у нього залишався препаскудним. До того ж, несподівано з'явилося недобре передчуття. Вістович був не з тих, кого ніколи не підводить інтуїція, але й не мав причин недовіряти їй.

Він зупинився і витер хустинкою піт з обличчя. Розстібаючи комір сорочки, Вістович випадково звів очі до неба, побачивши там зловісні хмари, що проглядалися між осінньою листвою. До Львова, як завжди, непомітно скрадалася гроза. «Може, повернутись і глянути, як там Самковський? – майнула в нього думка. – Та ну, пішов він у дупу!..»

У ресторації не було нікого і панував якийсь дивний напівморок. Господар з'явився тільки за декілька хвилин, виринувши звідкілясь, мов привид.

– Прошу пана, кав'ярню зачинено, – сказав він, вочевидь не впізнавши Вістовича.

– Навіть для поліції? – запитав комісар.

Ресторатор уважно придивився до гостя.

– Навіть для поліції, пане комісаре, – відповів той уже інакшим, трохи стихшим голосом, в якому не було ані краплі приязні, – ми остерігаємось грози, тому вимкнули електричне освітлення.

– То в чому річ? Запаліть гасові лампи.

– То без сенсу, пане Вістовичу. Ви ж бачите, тут немає жодного відвідувача.

Вони замовкли і кілька секунд мовчки дивилися один на одного. Комісар відчув, як сильно в нього закалатало серце і почастишало дихання. Що за чортівня? Він же один на один із цим шинкарем!

– Мені треба ще раз глянути в ту книгу, – якомога впевненіше сказав він.

– Її в мене більше немає, – спокійно відповів господар.

Його брехня була такою явною, що Вістович ледь стримав спалах гніву.

– Не вірю, – сказав він натомість.

– Якщо пан вважає мене брехуном, то прошу провести тут обшук, – мовив господар кав'ярні.

– Гарзд, – погодився комісар, – найперше проведіть мене знову до тієї комірчини, де книга була минулого разу.

– Як скажете, пане Вістовичу...

Господар повернувся і неквапно рушив маленьким коридором. Біля потрібних дверей зупинився і сховав руку в кишеню, шукаючи там ключ. У цей момент серце комісара закалатало ще дужче. Ось-ось мав би почутися легенький брязкіт, як буває завжди, коли витягують в'язку ключів, але його чути не було... Чоловік вже смикнув руку назад з кишені, але досі без найменшого звуку. Вістович відчув, як очі його до болю вирячились, спостерігаючи за тією рукою, але ще раніше він кинувся вперед і вхопив господаря за зап'ястя. Цього разу інтуїція його не підвела: в руці той тримав невеликий револьвер.

– Ах ти, падлюко! – закричав комісар, даючи, нарешті, свободу гніву.

Все ще стискаючи його руку, Вістович кілька разів навалився своїм могутнім плечем на значно худішого ресторатора, вдаряючи ним об стіну. Гримнуло два випадкових постріли з револьвера, і господар кав'ярні повалився додолу.

Комісар ухопив його зброю і впізнав трилінійний наган. Та перш ніж він розгледів його як слід, почувся ще один постріл, і Вістович відчув, як трохи нижче плеча страшенно запекло. Комісар в одну

мить навалився усім тілом на двері комірчини і вистрілив з нагана в невидимого супротивника. Влучив він чи ні, було не важливим. Найголовніше те, що двері не витримали і провалились усередину комірчини разом з його великим тілом. Опинившись усередині, Вістович відклав наган убік і дістав з кишені свій перевірений «Гассер».

Ноги підкошувались, а гучне серцебиття заважало прислухатися. Він притулювся до стіни й обережно визирнув з-за дверної лутки. Хтось чекав цього і тієї ж миті вистрілив. Ледве встигнувши прибрати голову, комісар визирнув знову і гримнув у відповідь зі свого «Гассера».

– Твою мать! – почулося ззовні.

Услід за цим кілька куль застрягли просто у Вістовича перед носом.

– Вы целы? – знову пролунав стурбований голос.

– Задел меня, ублюдок!

Он воно що! Отже, тут росіяни! І їх, принаймі, двоє. А якщо очуняє власник кав'ярні, то буде троє. «Це ж треба, чорт забирай, це ж треба! – думав комісар. – Шукати маніяка, а знайти шпигунів!..» Вістович укотре витирав піт з обличчя. Руки тряслися і ледве його слухались, у цю мить вони могли тільки стріляти. Хоча, судячи з того, що його назвали «ублюдком», стріляли непогано.

Після ще декількох пострілів запала тиша. Було чути, як надворі почалася гроза, і всередині стало зовсім темно. Стріляти за таких умов виглядало безглуздя.

Нерви комісара почали здавати. Він стиснув зброю і якомога тихіше просунувся в коридор, переступивши через досі непритомного ресторатора. Хай йому чорт! Звідси треба вибиратись! Не сидіти ж тут до завтра... У коридорі нікого не було, принаймі, так здавалось. «А може, вони забралися звідси? – подумав Вістович. – Урешті-решт, на біса я здався цим російським шпигунам?» Він ішов усе далі й далі, щораз більше переконуючись, що так воно насправді й сталося.

Нарешті комісар зупинився в основній залі кав'ярні, де були дві копії картин Рембрандта. Опустивши револьвер, Вістович дістав хустину і востаннє за цей вечір витер обличчя. Несподіваний удар по голові змусив його масивне тіло колихнутись і гучно впасти на підлогу.

Прийшовши до тями, комісар відчув, що сидить на стільці, а руки його міцно зв'язані за спиною. Піднявши важку болючу голову, Вістович найперше зажмурився від різкого світла, а коли звук до нього, то став розрізняти чотири постаті. Це були четверо чоловіків, що нерухомо стояли навпроти і спостерігали за ним. В одного з них була перебинтована голова. Вістович упізнав у ньому власника кав'ярні. Нічого доброго це не віщувало...

Проте один з них налив у склянку води, підніс її комісару до рота і терпляче зачекав, доки той зробить декілька жадібних ковтків. Після цього заговорив з ним бездоганною польською:

– Ви дуже необачний, пане комісаре. Я сам чув, як вам пропонували вчасно піти геть звідси.

– Я палко хотів... потрапити на засідання... «klubu... miłośników sztuki», – затиноючись, відповів той.

Чоловіки реготнули, і троє з них, разом із побитим ресторатором, вийшли з кімнати. Залишився тільки його співрозмовник.

– Ви, пане Вістовичу, важко поранили одного з наших. Він у сусідній кімнаті і дуже страждає, – сказав росіянин.

– Мені шкода, – промовив той.

Він згадав про свою власну рану і покосився на праву руку. Хтось просто поверх плаща туго її перев'язав.

– Не брешіть, комісаре. Ви не можете шкодувати того, кому хочеться здерти з вас шкуру...

Важко було сперечатися з таким твердженням, і Вістович запитав про інше:

– Чому ви сміялись, коли я згадав про клуб?

– Даруйте, якщо вас образив такий вияв наших емоцій, – гречно сказав росіянин, – багато років тому ми вигадали це товариство для

прикриття, і воно виявилось настільки вдалим, що досі ніхто, крім вас, ним не зацікавився. Тут справді щосереді збиралися любителі мистецтва, які, окрім усього, приносили нам ще й цікаві новини з міста. А що людьми вони були не останніми, переважно аристократи, то й новини ці мали значну вагу. Ви ж розумієте... Все було б добре, якби не падіння моралі в цьому товаристві. Після дискусій на тему новинок імпресіоністів ці панове влаштовували тут вакханалії. І навіть злягалися у сусідній кімнаті. Тож ваша цікавість до цього клубу, пане комісар, виявилась цілком закономірною. Але від сьогодні його вже не існує...

– А чим займалися ви? – не втримався Вістович.

Чоловік усміхнувся і, хвилю помовчавши, відповів:

– Навіть попри те, що я не маю наміру залишити вас живим, комісар, розповідати такі речі все ж не буду. Ви й так забагато знаєте...

Він дістав з кишені револьвер і, прокрутивши барабан, перевірів камери. Вістовичу навіть зі свого місця було видно, що там рівно сім патронів.

– Хочете щось сказати перед смертю? – запитав росіянин і вправно закинув барабан назад.

Комісар напружив мозок, але нічого путнього на думку не спадало.

– Як бажаєте, – шпигун звів револьвер і націлився на Вістовича, – обійдемося без останнього слова.

Комісар намагався глянути йому в очі, але замість цього не міг відірвати погляд від руки, що тримала наган. Він бачив, як повільно рухається вказівний палець, поступово тиснучи на гачок... Гримнув постріл. За мить пролунало ще два.

Вістович з подивом відчув, що досі живий. Навпроти нього все ще стояв росіянин, тримаючи в руках револьвер, але голова його була повернута в бік дверей. Стріляли в іншій кімнаті.

Комісар зрозумів, що це шанс, якого більше вже не буде. Перш ніж той знову повернувся до нього обличчям, Вістович разом зі стільцем зірвався з місця і головою вперед кинувся на ворога. Чоловік,

отримавши під живіт удар страшної сили, глухо застогнав, завис на супротивнику і випустив з рук зброю. Пронісши кілька метрів його на собі, Вістович прочинив ним двері і гучно ввалився в сусідню кімнату. Шпигун розпластався просто біля ніг декількох солдатів цісарської піхоти з «Манліхерами» напоготові. Його одразу ж схопили і вивели на вулицю.

Комісар відчув, що стілець позаду нього встиг розлетітися на друзки, а чийсь руки допомагають йому підвестися. Невдовзі Вістович порівнявся з вусатим полковником, що усміхався до нього, не випускаючи з рота сигари.

– Як ви почуваетесь? – запитав офіцер.

– Ніколи не чувався краще, – відповів той.

Полковник розсміявся і, діставши з кишені складаний ніж, обережно розрізав мотузку на руках комісара.

– Дозвольте запитати ваше ім'я, – мовив після цього офіцер.

– Комісар Адам Вістович, – відповів звільнений.

– Отакої, – військовий, здавалося, був у край невдоволенням, – поліція нам допомагає?

– Аж ніяк, – заперечив комісар, – я опинився тут майже випадково...

Той подивився на нього з підозрою, але раптово знову посміхнувся і по-дружньому простягнув руку.

– Прошу вибачення, я не представився. Полковник Альфред Редль... Ми давно стежили за цими росіянами. І от сьогодні вирішили з ними покінчити.

– Вам усе вдалося якнайкраще, пане полковнику, – сказав комісар, – до того ж дозвольте щиро подякувати за моє звільнення.

Хвилину подумавши, він додав:

– Будьте певні, більше мене в цій справі нічого не цікавить.

Редль, здавалося, нарешті зрозумів, що ніхто не ділитиме з ним його тріумфу, і по-дружньому вдарив комісара по плечу.

– Бачу, ви змучені, пане Вістовичу, – сказав він, – що ж, я не смію більше вас затримувати. Якщо будуть питання, ми вас знайдемо.

Вони попрощалися, і комісар, нарешті, потрапив на свіже повітря. Надворі було вже темно, й уздовж хвилястих алей парку загорілися ліхтарі. Гроза закінчилась, і тільки з пожовклого листа донизу час від часу зривалися поодинокі краплини.

Вістович пройшов кілька кроків і зрозумів, що прямує до тієї частини парку, яка виходить на вулицю Понінського. Він знову йде до Бейли. Цього разу як волоцюга або як побитий пес, якому ніхто, крім неї, не перев'яже рани.

На порозі йому стало страшенно зле: голова затріщала від болю, а на очі нависла густа пелена. Він подзвонив у двері і став чекати. Якщо Бейли не буде зараз удома, він упаде просто тут і лежатиме хтозна-скільки. Як волоцюга або як побитий пес...

На щастя, двері відчинились, і тендітна жінка з'явилася на порозі. Підхопивши під руку, мовби справді могла втримати, вона провела його до помешкання і допомогла зняти брудний плащ. Бейла, як завжди, нічого не запитувала. Саме тому його щоразу так сюди тягнуло...

* * *

У поліції Вістович з'явився тільки за два дні, коли йому остаточно стало краще. В кабінеті за друкарською машинкою працював Самковський. Він, як завжди, трохи підвівся при появі шефа, але цього разу ховав очі. Комісар помітив чималий синець на його фізіономії, згадку про їхню останню розмову в Стрийському парку. Кумедним було те, що після своїх пригод у кав'ярні «Рембрандт» Вістович мав на обличчі такий самий.

Привітавшись, комісар одразу попрямував у кабінет Шехтеля, аби пояснити йому свою відсутність. Постукавши в двері, він почув звичне гаркання у відповідь: «Так, можна».

– А-а, Вістович, – промовив Шехтель, щойно комісар з'явився з-за дверей, – проходьте, сідайте...

Нежить у заступника майже минув, проте голос усе ще нагадував звук оркестрової туби.

– Маю для пана новини, Вістовичу, – одразу ж сказав Шехтель, не давши комісару почати свою розповідь, – ось телеграма з Міністерства оборони...

Він показав йому темно-рудий списаний папірець.

– Рекомендують дати вам грошову премію і кілька днів відпустки за допомогу військовим. Будемо вважати, що відпусткою ви вже скористались, а гроші отримаєте в кінці місяця.

Після цього Шехтель несподівано зробив паузу і відвернув погляд убік.

– Вчора було вбито ще одну дівчину, – сказав він, не повертаючи голови, – мене це вже вкурвило, Вістовичу...

Заступник директора цього разу говорив спокійно, мовби просто жаліючись підлеглому. Комісар чекав, що той от-от зірветься на крик, проте він тримав себе в руках.

– Можете скільки завгодно бути героєм і допомагати контррозвідці...

Шехтель вдихнув повітря і пильно вгледівся у співрозмовника. До Вістовича раптом дійшло, чому той так стримано й обережно провадить розмову. Цей здогад навіть змусив його недоречно посміхнутись, від чого обличчя шефа нервово сіпнулось. Шехтель вирішив, що він одночасно працює на контррозвідку!

– ...але робіть свою справу в поліції, – видихнувши, закінчив шеф.

Вийшовши з його кабінету, Вістович одразу подався на вулицю. За спиною почулися кроки. Повернувшись, комісар побачив, що за ним поспіхом іде Самковський.

– Рапорт про останнє вбивство у вас на столі, комісаре, – улесливим голосом сказав ад'юнкт, одягаючи на ходу плащ.

Вістович ще раз придивився до його побитого обличчя і десь у глибині душі навіть пошкодував практиканта.

– Розкажи мені про все по дорозі, – мовив комісар, – зараз ніколи повертатись. Ми їдемо навідати професора Тофіля.

Він рушив уздовж Академічної, виглядаючи вільний фіакр, і Самковський намагався не відставати.

– Дівчину звали Домініка Ястремська, їй було всього шістнадцять.

Вістовський сердито вилаявся.

– Вона донька впливового банкіра, – продовжив практикант, – тож шеф...

– Курва! Я знаю, що сказав шеф!.. – різко перебив його комісар. – Можеш мені не говорити.

Самковський трохи помовчав, чекаючи, доки Вістович запалить цигарку і з приємністю затягнеться димом, а далі продовжив:

– Мені вдалося дещо дізнатися про цю дівчину.

Комісар уважно подивився на підлеглого.

– Вона мала певну делікатну недугу, – сказав той, – була німфоманкою...

– Он як? – Вістович випустив струмінь диму і, примружившись, уже не зводив очей з Самковського, забувши про цигарку. – А як ти про це дізнався?

– Знайшов одного фацета, який працював садівником на віллі її батечка. Він розповів, що та мордувала його по кілька разів на день, і не тільки його, а й конюха, і навіть поварчука...

– І при цьому хотіла, щоб її сікли батогом? – запитав комісар.

– Більше любила різку, як у школі...

Підїхав фіакр, і чоловіки залізли всередину, наказавши візникові вести їх на Кульпарків. Той рушив вулицею Коперника вгору, а згодом, біля костелу Магдалини, звернув ліворуч, на Потоцького, де трохи жвавіше покотився донизу. По вулиці 29 Листопада фіакр поїхав геть повільно. Вістович, спираючись на борт, трохи підвівся з лавки і запитав у візника, в чому річ. Той пояснив, що його шкапа почала шкутильгати, а тому гнати її він не може. Ледве дотягнувши до залізничної колії, той і зовсім зупинив фіакр, кажучи, що мусить перевірити її копита.

Поліціанти вийшли, постановивши дістатися до лікарні пішки, оскільки залишалось уже зовсім небагато. Візник щиро подякував,

перепросив за трафунок і взяв із них тільки половину плати.

Вістович і Самковський, перейшовши через колію, що з'єднувала Львів із Чернівцями, подалися далі вузькою ямкуватою стежкою. Стежка дивом пробивалася крізь зарості терну й височенних будяків, і кожен, хто йшов нею, либонь, побоювався, що вона от-от пропаде з виду, лишивши його в непролазних нетрях, звідки був тільки дошкульний шлях назад.

На щастя для поліціантів, так не сталося, і невдовзі хащі залишилися позаду. Натомість, попереду завиднілась висока цегляна огорожа, з-за якої виростали чималі дерева старого парку.

– Оце, мабуть, «дурка», – припустив Самковський, загортаючи всередину краї розірваної кишені, – тільки з іншого боку.

– Треба знайти якийсь вхід, – сказав комісар.

Пройшовши кілька десятків кроків уздовж огорожі, чоловіки побачили хвіртку, щоправда, та була замкнена зсередини. Перезирнувшись між собою, вони мовчки підійшли і впівсили на неї налягли. З іншого боку почувся хрускіт, і хвіртка відчинилась.

Від неї тягнулася коротка стежина, що впиралася далі в мощену алею. На подив поліціантів, алея виглядала затишною, і годі було й подумати, що веде вона до шпиталю для божевільних. У кінці алеї проглядалася гарна триповерхова будівля самої лікарні. Навпроти входу в правильному геометричному порядку росли кущі, а посеред них дзюркотів невеликий фонтан. Оминувши його, чоловіки підійшли до головного входу, проте двері виявились зачиненими. Самковський шарпнув ще кілька разів дверну ручку, а потім задер голову догори. Одразу над ними виднілись вітражі каплички, що знаходилась на другому поверсі, а поміж них велика статуя Божої Матері. Поверхом вище тягнувся ряд мовчазних вікон. Деякі з них були прочинені, виставляючи напоказ заржавілі ґрати, за якими не було видно нічого, окрім темного простору.

– Все тут по-вар'ятськи, – буркнув Самковський, – не здивуюсь, якщо вони потрапляють усередину через горище.

Комісар хмикнув у відповідь і неквапним кроком подався оглядати будівлю справа. Ад'юнкт, натомість, вирушив ліворуч. Невдовзі вони відійшли на доволі значну відстань. І, вже навіть озирнувшись, не могли побачити один одного.

Самковський ішов усе далі й далі, шукаючи ще одні двері, котрі вели б усередину, або яке-небудь прочинене навстіж вікно на першому поверсі. Проте ані того, ані того не траплялося, і це його неабияк сердило. Зненацька практикант почув обережні скрадливі кроки. Він різко обернувся і побачив перед собою двох дивних типів у якомусь чудернацькому одязі. Типи загрозово тримали в руках мітли, якими зазвичай підмітають листя, і хижо, по-тваринному, шкірились. Спантичений Самковський ступив два кроки назад, але одразу ж напорвся на стіну лікарні, яка надійно стримала його втечу. Тим часом двоє незнайомців підійшли зовсім близько, і практикант навіть чув їхнє важке дихання. Зброю ад'юнктам не видавали, тому Самковський міг розраховувати тільки на свої кулаки. Спочатку він хоробро виставив їх уперед, потім спробував заговорити з психами і довідатись, чим їх розгнівив, але ті без жодних слів далі сунули просто на нього. Зрештою, він метнувся вбік, оскільки це був єдиний можливий шлях втечі, але тієї ж миті удар мітлою звалив його з ніг.

Вістович, який вирішив повернутись назад до головного входу і дізнатися, як справи в підлеглому, здалеку побачив двох нападників, що, здіймаючи мітли високо над головами, щодуху гамселили ними когось на землі. Жертва голосом Самковського відповідала їм брудною лайкою і відчайдушно гукала на допомогу.

– Лишіть його, тварюки! – вигукнув комісар, кидаючись до них.

Проте психи з таким завзяттям лупцювали практиканта, що не звернули на Вістовича жодної уваги або ж просто не почули. Побоюючись за життя ад'юнкта, комісар витягнув з кишені «Гассера» і вистрілив у повітря. Це подіяло миттєво: нападники відскочили убік, а бідолашний Самковський спершу поповз, а як тільки відчув сили, звівся і побіг до свого рятівника. У нього був розбитий ніс і

кровила брова саме над тим оком, під яким Вістович кілька днів тому поставив синець.

Психи завбачливо трималися поодаль, але раптом несподівано збадьорились і з диким завиванням піднесли мітли догори. За мить поліціанти зрозуміли, в чому була причина їхніх радощів. З протилежного боку лікарні до них надходила підмога: ще двоє таких самих типів з такими ж мітлами. Вістович і Самковський потроху опинялись в оточенні.

Не чекаючи подальшого розвитку подій, комісар знову звів догори «Гассера», але перш ніж він натиснув на гачок, одне з вікон на першому поверсі відчинилося і в ньому з'явилася лиса, мов коліно, голова, а далі – могутні плечі.

– Якого дідька ви тут робите? – крикнув з вікна лисий і, не дочекавшись відповіді, виліз на підвіконня, а потім зіскочив на землю. Він був одягнений у білий халат, отже, поліціанти нарешті зустріли кого треба. Слідом за ним через вікно до них виліз ще один добродій у білому. Вони роззирнулись довкола і хутко розійшлися у різні боки заспокоювати кожен свою пару вар'ятів з мітлами.

Вдалося це не одразу. Ті, відчуваючи бойовий запал, щоразу поривалися кинутися на чужинців і завершити свою справу. Врешті, їх пригостили цигарками, і куріння подіяло на них заспокійливо. Вони перестали жестикулювати і навіть продовжили замітати доріжку. Чоловіки в білому підійшли до поліціантів.

– Якого дідька вам тут потрібно? – знову запитав лисий.

– Шукаємо доктора Тофіля, – пояснив комісар, не відчуваючи жодної вдячності до нього і його колеги.

– Вам слід було б зайти з парадного входу...

Лисий уважно придивився до Вістовича і Самковського.

– А хто ви, власне, такі?

– Ми з поліції, – коротко пояснив комісар, дістаючи з кишені свій документ, – доктор Тофіль – наш консультант.

Він перевів погляд на ад'юнкта, що тривожно обмацував писок, передчуваючи появу там нового синця, поряд з тим, якого отримав

від шефа. Його плащ був брудний, зім'ятий і обвішаний мокрим листям, проте це турбувало практиканта значно менше.

– Я доктор Хшижевський, – представився, нарешті, лисий, – а це мій помічник Ядель.

Вістович кивнув замість відповіді і запалив цигарку. Зробивши кілька глибоких затяжок, він запитав:

– То ви проведете нас до професора?

– Звісно, – відповів Хшижевський і попрямував до вікна, звідки виліз декілька хвилин тому. – Йдіть за мною.

Конец ознакомительного фрагмента.

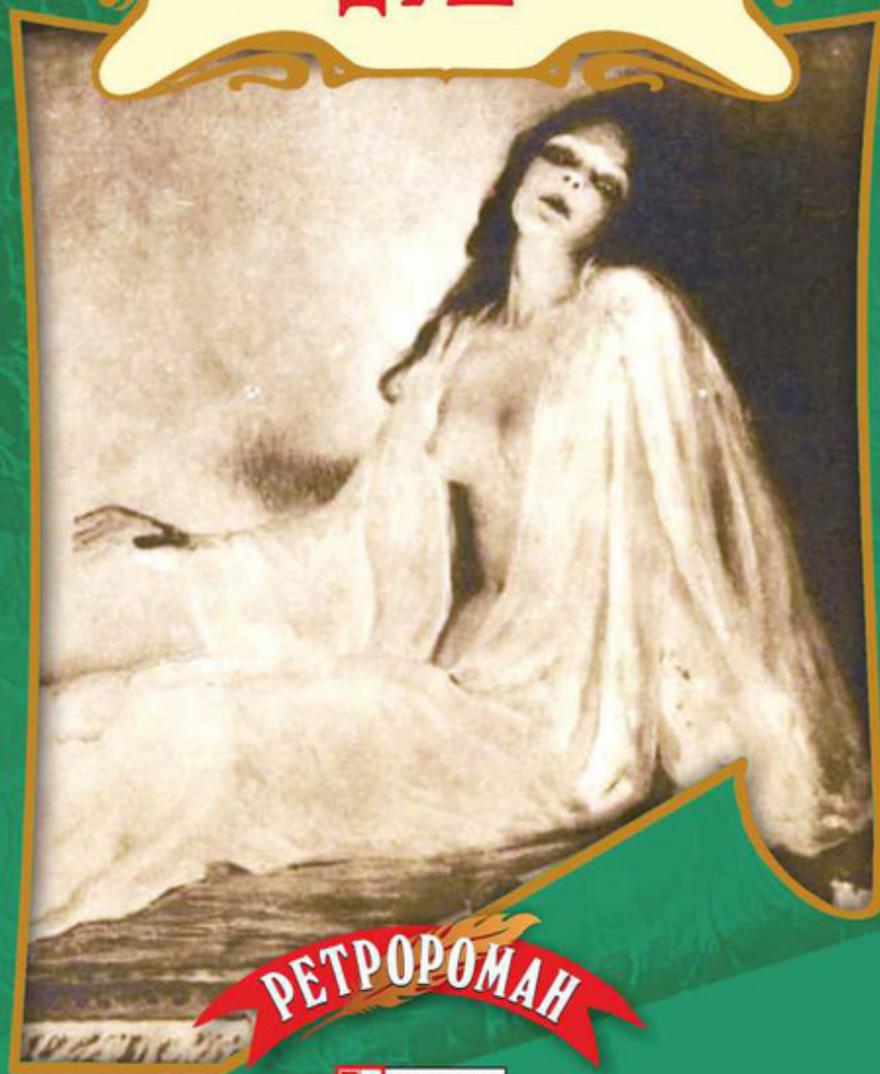
Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

Богдан Коломійчук

В'ЯЗНИЦЯ
ДУШ

РЕТРОРОМАН

CF FOLIO

Примечания

1

До побачення (нім.).

[Повернутися](#)

2

На вулиці Стефана Баторія у Львові до 1925 року знаходилась слідча тюрма.

[Повернутися](#)

3

Дякую за квіти. Чекаю на тебе сьогодні ввечері. Приходь, якщо хочеш. Бейла (пол.).

[Повернутися](#)

4

Від клубу любителів мистецтва кав'ярні «Рембрандт». Сердечно даруємо.

[Повернутися](#)

5

Вам насрали на мізки, Вістовичу? (нім.)

[Повернутися](#)

6

2 Стуліть свій брудний писок! (нім.)

[Повернутися](#)